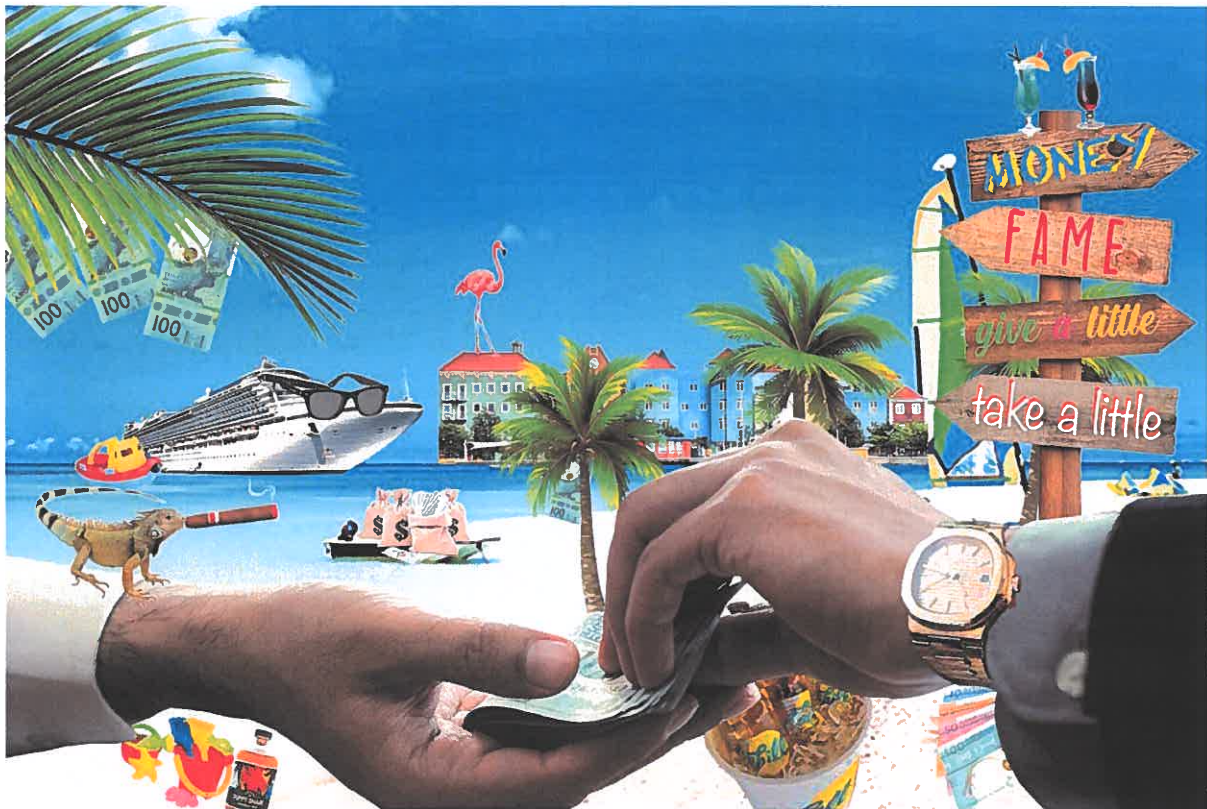

Corruptie als onderdeel van zakendoen op Aruba

Over de aard van actieve ambtelijke binnenlandse omkoping

Naam: Linda van Bergen - Banis
Studentnummer: 851379940
Begeleider: Emile Kolthoff
Inleverdatum: 22 juni 2021
Aantal woorden: 11955

Fotobewerking: Myrthe van Egmond

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
1. Inleiding.....	3
2. Theoretisch kader en onderzoeksmethoden.....	4
2.1 Wat is corruptie en wat is actieve omkoping?.....	4
2.2 Strafbare feit actieve omkoping.....	4
2.3 Literatuur over binnenlandse actieve ambtelijke omkoping.....	5
2.4 Onderzoeksmethode.....	6
3. De actieve omkoper in Aruba: wat weten we al?.....	9
3.1 Actieve omkoping in onderzoek Ibis.....	9
3.2 Onderzoek Fondo.....	12
3.3 De corruptie perceptie index te Aruba.....	13
3.4 Onderzoek de Vries.....	14
3.5 Conclusie.....	14
4. Resultaten van de enquête.....	15
4.1 Omvang groep actieve omkopers.....	15
4.2 Demografie.....	16
4.3 Banden tussen bedrijfsleven en politiek.....	17
4.4 Afhankelijkheid.....	18
4.5 Ervaringen met corruptie.....	19
4.6 Moraliteit van de Arubaanse ondernemer.....	21
4.7 Conclusie.....	22
5. De aard en omvang van actieve omkoping te Aruba.....	24
5.1 De omvang van actieve omkoping op Aruba.....	24
5.2 De aard van actieve omkoping op Aruba.....	25
5.3 Conclusie.....	28
Bijlagen.....	34

1. Inleiding

22 februari 2019. De rechtbank Aruba veroordeelt minister van Sociale Zaken, Jeugdbeleid en Arbeid Paul Croes tot vier jaar cel voor corruptie. Croes liet zich jarenlang betalen voor het afgeven van werkvergunningen, zowel in geld als in goederen. (NU.nl, 2019) In het nieuwsbericht staat nog een klein zinnetje dat naast Croes nog twintig andere verdachten terecht stonden, en dat de meesten een taakstraf hebben gekregen.

Deze andere verdachten waren veelal ondernemers die Croes hebben betaald voor het verkrijgen van een vergunning voor hun werknemers. Omkoping is namelijk een “two-way-street” en zowel de betaler van de steekpenning als de ontvanger zijn strafbaar. Zonder de bereidheid van de betaler van de steekpenning, ook wel de actieve omkoper genoemd, vindt er immers geen corruptie plaats. Maar wat als de actieve omkoper geen keus had, zoals verdachten in onderzoek Ibis bepleitten? Zo verklaarde een van de verdachten op zitting dat je als ondernemer wel mee moet doen aan sponsorverzoeken van politici, omdat je geen vijanden kunt maken. (Gerecht in eerste aanleg van Aruba, Ibis/2018-03772, p. 5)

Een paar maanden na de veroordeling van Croes, in augustus 2019, werden de resultaten van het eerste “corruption perception” onderzoek van de Centrale Bank van Aruba bekend gemaakt. Dit is een studie gebaseerd op een internationaal model van Transparency International naar de perceptie op, en ervaring met, corruptie van burgers. (CBA, 2018, p. 1) De resultaten zijn schokkend te noemen. 76% van de Arubanen vindt dat corruptie op Aruba een wijdverspreid probleem is. Daarnaast zegt 80% dat het bedrijfsleven en overheid te sterk verbonden zijn en 60% vindt zelfs dat corruptie onderdeel is van zakendoen op Aruba. (CBA, 2018, p. 3-4)

De vraag is of deze perceptie van de burger werkelijk het speelveld is van de Arubaanse ondernemer. En of de vervolgte ondernemers in Ibis, die vurig bepleitten met de rug tegen de muur gestaan te hebben, de uitzondering of de regel zijn wat betreft actieve omkoping te Aruba. In dit onderzoek wordt onder andere aan de hand van een enquête onder Arubaanse ondernemers gekeken naar de aard van actieve omkoping op Aruba, en wordt getracht iets te zeggen over haar omvang.

In het volgende hoofdstuk zal de vraag beantwoord worden wat actieve omkoping precies is en worden de methoden van dit onderzoek nader toegelicht. In het derde hoofdstuk wordt uiteengezet wat reeds bekend is over actieve omkoping op Aruba aan de hand van onderzoek Ibis en overige onderzoeken. In hoofdstuk vier komen de resultaten van de enquête aan bod en wordt de aard van actieve omkoping op Aruba in beeld gebracht. In het vijfde hoofdstuk worden de enquêteresultaten samengevat en getoetst en wordt tevens een schatting gemaakt van de omvang van actieve omkoping te Aruba. Aan de hand hiervan wordt getracht een antwoord te geven op de onderzoeksvraag: wat is de aard van actieve omkoping op Aruba en in hoeverre is iets te zeggen over haar omvang? Het onderzoek wordt afgesloten met een aantal aanbevelingen in het laatste hoofdstuk.

2. Theoretisch kader en onderzoeksmethoden

In dit hoofdstuk wordt een antwoord gegeven op de vraag wat actieve omkoping is en worden de methoden van onderzoek nader uiteen gezet.

2.1 Wat is corruptie en wat is actieve omkoping?

“Corruptie is een verraderlijke plaag met een breed scala aan corrosieve effecten op de samenleving”, zo begint de United Nations Convention Against Corruption (UNCAC, 2003). In de conventie is echter geen definitie van corruptie opgenomen. Wellicht komt dat omdat corruptie een container begrip is, wat zich lastig laat definiëren. Een algemeen gebruikte definitie is misbruik van publieke macht voor persoonlijk voordeel. (Gorsira et al., 2018, p. 180). Dit is echter een zeer brede, ongespecificeerde definitie die tegelijkertijd niet met alle facetten van corruptie rekening houdt. Zo wordt alleen de publieke machtspositie genoemd. Een specifiekere definitie is:

“Corruptie is een illegale activiteit (omkoping, fraude, financiële criminaliteit, misbruik, vervalsing, vriendjespolitiek, nepotisme, manipulatie, enz.) uitgevoerd door misbruik van autoriteit of macht door openbare (overheid) of particuliere (bedrijven) ambtsdragers voor privé winst en voordeel, financieel of anderszins.” (Bahoo et al., 2020, p. 2; vertaling uit het Engels door auteur)

In deze definitie zitten drie aspecten verscholen, namelijk (1) een illegale activiteit gepleegd door (2) iemand in een machtspositie voor (3) persoonlijk gewin. Hieruit valt op te maken dat corruptie vele verschijningsvormen heeft. Het eerste aspect, de illegale activiteit, kan talrijk zijn. In deze scriptie wordt echter alleen gekeken naar de illegale activiteit omkoping.

Voor wat betreft het tweede aspect, de persoon in een machtspositie, kan omkoping worden bekeken van twee kanten. Namelijk vanuit de omkopende (actieve) en omgekochte (passieve) kant. In het geval van ambtelijke corruptie bestaat de omgekochte kant uit ambtenaren in de zin van de wet. (Aanwijzing, p. 1) In deze scriptie wordt alleen naar ambtelijke, actieve omkoping gekeken en alleen naar bedrijven, danwel ondernemers die bedrijven vertegenwoordigen, als omkoper.

Naast dat de niet-ambtelijke corruptie, zoals bijvoorbeeld bekend uit de bouwfraude, buiten beschouwing wordt gelaten, wordt evenmin aandacht besteed aan buitenlandse corruptie in deze scriptie. Buitenlandse corruptie manifesteert zich meestal door het betalen van steekpenningen aan ambtenaren in het buitenland, bijvoorbeeld om toe te kunnen treden tot de markt in dat land zoals in de Vimpelcom affaire (OM Nederland, p. 1). In deze scriptie wordt dus alleen gekeken naar binnenlandse, ambtelijke omkoping, bekeken vanuit de positie van de actieve zakelijke omkoper.

Voor wat betreft het derde aspect, het persoonlijke gewin, gaat dit op voor alle facetten van corruptie, dus ook voor de actieve omkoper. Wat is dan zijn gewin? Het realiseren van bepaald gewenst gedrag, zowel een doen als een nalaten, van de overheid. Om dit nader te bekijken wordt het strafbare feit actieve omkoping in de volgende paragraaf besproken.

2.2 Strafbare feit actieve omkoping

In het Arubaans strafrecht is actieve omkoping strafbaar gesteld in artikel 2:128 onder titel VII misdrijven tegen het openbaar gezag. Lid a van dit artikel luidt:

“hij die een ambtenaar zelf of een ander een gift of belofte doet dan wel een dienst verleent of aanbiedt met het oogmerk om de ambtenaar te bewegen in zijn bediening, in strijd met zijn plicht, iets te doen of na te laten;”

In artikel 2:129 is ook strafbaar gesteld om de ambtenaar tot iets te bewegen wat niet in strijd is met zijn plicht. Onder sub b van beide artikelen is strafbaar gesteld om een gift of belofte te doen nadat de beoogde handeling door de ambtenaar is verricht of nagelaten. Tot slot is in lid 2 van beide artikelen opgenomen dat het ook onder dit delict valt om een persoon om te kopen die het ambtenaarschap in het vooruitzicht heeft, indien dit daadwerkelijk zo geschied.

Van belang voor de definitie van actieve omkoping is dus vooral het oogmerk: de prestatie van de omkoper moet gericht zijn op het bewegen van de ambtenaar. De prestatie van de omkoper mag gezien sub b ook plaatsvinden na de prestatie van de ambtenaar en zelfs voordat de ambtenaar daadwerkelijk ambtenaar is. Voor strafbaarheid van de omkoping moet de positie van ambtenaar wel worden verkregen omdat logischerwijs de omgekochte pas in die positie de relevante prestatie kan leveren. In alle varianten gaat het om een tegenprestatie voor een bepaalde prestatie van de overheid, of dat nu een handelen of een nalaten is. In de, voor deze scriptie, uitgestuurde enquête is actieve omkoping dan ook gedefinieerd als “een tegenprestatie voor gewenst handelen van de overheid”.

2.3 Literatuur over binnenlandse actieve ambtelijke omkoping

Ambtelijke corruptie is een vorm van corruptie die wijdverspreide gevolgen heeft; het ondermijnt het vertrouwen in de overheid en heeft op alle burgers effect. Als gekeken wordt naar de zakelijke, actieve kant van ambtelijke omkoping komt daar nog een element bij. Als een bedrijf zaken doet met de overheid, heeft de overheid het monopolie over de diensten die het bedrijf nodig heeft zoals vergunningen of publieke aanbestedingen. (Kolthoff, 2020, p. 433) Bedrijven kunnen kwetsbaar zijn om in een benarde situatie terecht te komen, zeker als ze in een land opereren waar steekpenningen meer regel dan uitzondering zijn. Zo worden voormalig bestuurders van Shell momenteel in Italië vervolgd voor een corruptiezaak rond een oliereserve in Nigeria. (Trouw, 2020) Er zijn dan ook tal van handleidingen uitgebracht hoe het bedrijfsleven zijn activiteiten corruptievrij kan houden, zoals de uitgave van de ministeries van Buitenlandse Zaken, Veiligheid en Justitie en Economische Zaken. (Rijksoverheid, 2017) Dit soort nieuwsberichten en uitgaven zijn echter vaak gericht op corruptie in het internationale zakendoen. Veel literatuur over de actieve kant van omkoping ziet ook op buitenlandse corruptie. Bovenal is veel onderzoek naar corruptie vooral gericht op de passieve kant, de ambtenaren.

Binnenlandse ambtelijke actieve omkoping komt dus minder aan bod. De bedrijfskundige Dr. Achinto Roy benadert corruptie juist wel van die actieve kant, en wel van een bedrijfskundige kant. Corruptie in het bedrijfsleven ontstaat in een situatie van “quid pro quo” tussen ambtenaren en bedrijfsmanagers, stelt hij. (Roy, 2007, p. 3) Wanneer managers geconfronteerd worden met verzoeken om steekpenningen, staan zij vaak onder tijdsdruk en hebben vooral het economisch belang voor ogen. Beslissingen tot het doen van steekpenningen zijn vaak ingegeven als reactie op ingebeelde omstandigheden. Zoals angst om business te verliezen, de verwachting dat concurrenten ook steekpenningen betalen en persoonlijke carrière doeleinden en angsten (Roy, 2007, p. 7).

Het motief tot het begaan van omkoping is vaker onderwerp van onderzoek. In een empirisch onderzoek onder 202 ambtenaren en 200 zakenlieden in Nederland werd het motief van beide kanten van de omkoping onderzocht. Hieruit bleek dat de motieven tot omkoping van de actieve kant vergelijkbaar zijn met de passieve kant. (Gorsira et al., 2018, p. 187). De belangrijkste verklarende factoren voor corruptie zijn, volgens dit onderzoek, (gebrek aan) persoonlijk normbesef, de sociale norm en de ervaren mogelijkheden om te voldoen aan de regels. (Gorsira et al., 2018, p. 189) De motieven 'persoonlijk normbesef' en 'sociale norm' zijn voorspelbare uitkomsten. Echter dat de mogelijkheid om je te houden aan de regels een sterkere voorspeller van corruptie is dan de mogelijkheid om de regels te breken, danwel de variabelen kosten en voordelen van corruptie is wel verrassend. (Gorsira et al., 2018, p. 188) De variabele "mogelijkheden om te voldoen aan de regels" werd gemeten aan de hand van drie stellingen, namelijk "ik vind het moeilijk om me aan de corruptie regels te houden op mijn werk", "het is me duidelijk welke regels ik moet volgen wanneer ik zaken doe met overheidsfunctionarissen" en "het is me duidelijk welke regels ik moet volgen wanneer ik zaken doe met mensen buiten mijn organisatie." (Gorsira et al., 2018, p. 186) Uit de antwoorden op deze stellingen blijkt dat de onduidelijkheid rond anti-corruptie regels een belangrijke verklaring is voor corruptief gedrag.

Uit casestudy onderzoek in Nederland is gebleken dat de relatie tussen de omkoper en de omgekochte over het algemeen langdurig is. (De Graaf, 2005, p. 55) Van de tien onderzochte casussen, is bij drie gevallen sprake van corrupte netwerken waarbinnen corruptie vaak wordt verwacht of zelfs geëist. (De Graaf, 2005, p. 57-58) Naast dat de relatie zelf langdurig is, is ook de mate van sociale interactie tussen managers en politici of top ambtenaren een voorspeller van corruptie. (Collins et al., 2009, p. 6) Uit empirisch onderzoek is gebleken dat vooral politieke banden van managers een positieve relatie hebben met corruptie. (Collins et al., 2009, p. 14)

Daarnaast komt uit de literatuur naar voren dat de noodzaak tot het verkrijgen van goedkeuring van de overheid, dus de afhankelijkheidsfactor, een aanjager van corruptie is. (Collins et al., 2009, p. 5) Echter, uit empirisch onderzoek in India is niet gebleken dat er een directe relatie bestaat tussen het percentage omzet afkomstig van overheidsinstellingen en corruptie. (Collins et al., 2009, p. 13) Wellicht heeft dat er mee te maken dat een gevoel van afhankelijkheid, dus een ingebeelde omstandigheid zoals Roy beschreef, een belangrijker factor is dan de feitelijke afhankelijkheid.

2.4 Onderzoeksmethode

Of deze bevindingen uit de literatuur ook van toepassing zijn op actieve omkopers in Aruba is onderwerp van dit onderzoek. Hoe dit te onderzoeken is een tweede. Corruptie is een 'consensus' misdaad, wat geheimhouding bevordert. Je uitspreken over de ander betekent jezelf incrimineren. De slachtoffers van corruptie zijn vaak op afstand: de staat en de belastingbetaler, waardoor onderzoek onder slachtoffers weinig informatie oplevert. (Gorsira et al., 2018, p. 181) Ook indirecte betrokkenen, getuigen, zijn spaarzaam. Zij moeten vaak een enorme drempel over en zetten hun eigen positie op het spel om als klokkenluider te fungeren. (Nelen & Kolthoff, 2018, p. 509) Daarom is in dit onderzoek gekozen voor anoniem onderzoek onder (potentiële) daders, namelijk ondernemers. Middels een enquête zijn ondernemers bevraagd over hun ervaringen met corruptie.

De vragen van de enquête zijn gebaseerd op de lessen uit de literatuur en onderzoek Ibis, en zijn als volgt ingedeeld:

- Demografische en bedrijfsgegevens
- Relatie tot de politiek
- Zakelijke afhankelijkheid van de overheid
- Ervaring met corruptie
- Persoonlijke norm met betrekking tot corruptie

De enquête is in het Engels opgesteld om zoveel mogelijk ondernemers te bereiken. In bijlage 1 is de volledige enquête toegevoegd. De enquête is uitgestuurd naar alle ingeschrevenen in de Kamer van Koophandel Aruba. Op 26 juli 2020 waren dat er 19447. Van deze inschrijvingen bleven 6065 unieke emailadressen over. Dit verschil komt enerzijds omdat er niet altijd een emailadres bij de inschrijving in de kamer van Koophandel is opgegeven en anderzijds omdat vele ondernemingen dezelfde contactpersoon en dus hetzelfde emailadres hebben. Van deze 6065 emailadressen zijn 1127 geweigerd (vermoedelijk vanwege een ongeldig emailformat) en derhalve zijn 4938 uitnodigingen verstuurd voor het invullen van de online enquête.

Het is te verwachten dat een deel van de ondernemers niet naar waarheid antwoordt op de vraag of ze ooit zelf een steekpenning hebben betaald. Ofwel omdat ze zich daar niet over durven uit te spreken, ofwel omdat ze weigeren hun eigen handelen als corruptie te zien. Uit onderzoek is gebleken dat corrupte personen zichzelf als niet-corrupt zien, ze verantwoorden hun handelen bijvoorbeeld vanuit situaties waar ze geen controle op hebben. (Anand et al., 2005, p. 11) Deze quote van een voor corruptie veroordeelde architect is veelzeggend:

“I will never believe I have done anything criminally wrong. I did what is business. If I bent any rules, who doesn't? If you are going to punish me, sweep away the system. If I am guilty, there are many others who should be by my side in the dock (on trial).” (Ashfort & Anand, 2003, p. 1)

En inderdaad, ongeveer 10% van de respondenten stopten met invullen van de enquête bij het deel waar rechtstreeks gevraagd werd naar hun eigen ervaringen met corruptie bij zakendoen op Aruba. Om dit effect te compenseren is in de enquête ook gevraagd of de respondenten andere ondernemers kennen die gevraagd zijn om een wederdienst, en of ze ondernemers kennen die ooit een wederdienst hebben verricht voor bepaald gewenst handelen door de overheid. Deze aantallen zijn, vanzelfsprekend, veel hoger dan ondernemers die toegeven zelf zulk handelen te hebben verricht. Hiermee wordt in hoofdstuk vijf getracht iets te kunnen zeggen over de omvang van actieve omkoping op Aruba.

Voor wat betreft de aard van actieve omkoping werd naast de enquêteresultaten ook een analyse van verschillende cases uitgevoerd. Hierbij is natuurlijk gekeken naar onderzoek Ibis, waarbij de verschillende arresten van de zaak zijn geanalyseerd en een interview is gehouden met de zaaksofficier. Maar ook een ander groot onderzoek naar corruptie op Aruba, de Fondo zaak, is nader bekeken. Daarnaast zijn de drie Corruption Perception onderzoeken, jaarlijks uitgevoerd door de Centrale Bank van Aruba sinds 2018, geanalyseerd. Ook is gekeken naar een ander onderzoek

waarbij ondernemers te Aruba middels een enquête bevraagd zijn over hun ervaring in relatie tot de Arubaanse overheid. De bevindingen van deze analyses komen in het volgende hoofdstuk aan bod.

De casestudies en de enquête resultaten samen hebben geleid tot een tiental stellingen over actieve ambtelijke binnenlandse omkoping op Aruba. Van de geënquêteerden die hebben toegegeven omkoping te hebben gepleegd hebben twee respondenten hun gegevens achtergelaten voor een nader gesprek. Met deze twee personen heeft een interview plaatsgevonden. De uitwerking van deze interviews is als bijlage toegevoegd. Naast deze twee geënquêteerden hebben nog 52 respondenten hun contactgegevens achter gelaten. Hen is gevraagd te reageren op de stellingen en acht mensen, in hoofdstuk vijf "het panel" genoemd, hebben daaraan gehoor gegeven. De reacties van de geïnterviewden en het panel hebben geleid tot een aanscherping van de stellingen en daarmee tot een conclusie over de aard van actieve ambtelijke binnenlandse omkoping op Aruba.

3. De actieve omkoper in Aruba: wat weten we al?

Uit een aantal strafrechtelijke onderzoeken is al het een en ander bekend over het profiel van de actieve omkoper op Aruba. En ook andersoortige onderzoeken geven informatie over actieve omkoping op het eiland. In dit hoofdstuk komen deze onderzoeken aan bod.

3.1 Actieve omkoping in onderzoek Ibis

Zoals reeds vermeld betreft onderzoek Ibis een onderzoek naar corruptieve handelingen van de minister van Sociale Zaken, Jeugdbeleid en Arbeid in het tweede kabinet van Mike Eman van 2013 - 2017. Croes werd veroordeeld tot 4 jaar cel en 9 jaar ontzetting uit het recht om een ambt te bekleden. Naast Croes, die werd vervolgd voor passieve omkoping, machtsmisbruik, witwassen en verduistering, werden 17 verdachten vervolgd voor actieve omkoping.

Onderzoek Ibis

Als onderdeel van zijn portefeuille was Croes belast met de uitvoering van de Landsverordening Toelating, Uitzetting en Verwijdering (LTUV). Een vreemdeling, of eigenlijk zijn of haar beoogd werkgever, die een verzoek doet tot een werkvergunning zal door Het Departemento Progreso Liberal (DPL) onderworpen worden aan een arbeidsmarkttoets. Doel van deze toets is te beoordelen of dezelfde werkzaamheden niet door een Arubaan uitgevoerd kunnen worden, om zo de lokale beroepsbevolking te beschermen. De DPL geeft dan een positief of negatief advies aan de Minister van vreemdelingenzaken, in het kabinet Eman II Oslin Benito Sevinger. De LTUV geeft de Minister van arbeid (in dit geval Croes) echter de bevoegdheid om zelfstandig de vreemdeling te ontheffen van die arbeidsmarkttoets, waardoor hij of zij zonder tussenkomst van DPL een positief advies met betrekking tot de werkvergunning kan krijgen. Van deze bevoegdheid heeft Croes veelvuldig gebruik gemaakt. Zo verklaarde een medewerkster van DPL: "bij de laatste query werden 500 ontheffingsbrieven door de minister gestuurd, terwijl 300 gevallen volgens de procedure werden behandeld".

Deze ontheffingsbevoegdheid was de bron van de omkoping in onderzoek Croes. Vier van de actieve omkopers waren zogenaamde "tramitadors"; een ontheffingenmakelaar die voor hun klanten tegen betaling bij Croes positieve verklaringen regelde. De overige actieve omkopers zijn zelf de aanvragers van de werkvergunning voor personeel wat ze nodig hadden. De ondernemers namen vaak zelf contact met Croes of één van zijn ambtenaren op, 'om het proces tot het verkrijgen van een positieve verklaring te versnellen', aldus een van de vervolgte ondernemers. Vervolgens werden zij geconfronteerd met een verzoek tot een donatie of de koop van een tafel voor het benefietconcert georganiseerd door de stichting van Croes. Chinese supermarkthouders werden meestal gevraagd om drank. Zo verklaarde een van die vervolgte supermarkthouders in iets meer dan een jaar tijd de minister zo'n vijftig kratten bier en tien flessen whisky, wodka en champagne cadeau te hebben gedaan, naast geld. "Op zijn beurt hielp minister Croes hem immers bij het verkrijgen van werkvergunningen".

Bron: requisitoir Ibis

In onderstaand overzicht¹ zijn de 17 zaken tegen actieve omkopers in de zaak Ibis schematisch weergegeven. Uit dit overzicht zijn twee soorten actieve omkopers te destilleren, namelijk de facilitator (tramitador) en de ondernemer die voor de vergunning van zijn eigen werknemer handelt.

Parketnr	Nationaliteit/ Geboorteland	Soort bedrijf	Steek- penning	Omstandig- heden	Veroordeling	Straf	Eis
P2018/03774	Chinese	Retail	Geld	Via tramitador	Nee, wetenschap ontbreekt	nvt	Taakstraf 240 uur, voorw GS 4 mnd
P2018/03770	Chinese	Retail	Geld en goederen	Via tussenpersoon	Ja	Boete 5000,-	Taakstraf 40 uur, voorw GS 3 wk
P2018/03768	Colombiaanse	Horeca	Donatie / tafel	Rechtstreeks	Nee, oogmerk ontbreekt	nvt	Taakstraf 100 uur, voorw GS 2 wk
P2018/04021	Arubaanse	Food / Retail	Donatie / tafel	Rechtstreeks	Ja	Boete 5000,-	Taakstraf 100 uur, voorw GS 4 wk
P2018/03771	Arubaanse	Retail	Korting op product	Rechtstreeks	Nee, korting niet ongebruikelijk	nvt	Taakstraf 40 uur, voorw GS 2 wk
P2018/03924	Haïtiaanse	Services	Stemmen	Via ambtenaar	Ja	Boete 5000,-	Taakstraf 90 uur, voorw GS 3 wk
P2018/03763	Arubaanse	Services	Donatie	Via ambtenaar	Ja	Boete 5000,-	Taakstraf 90 uur, voorw GS 3 wk
P2018/03772	Nederlandse	Services	Tafel	Via ambtenaar	Ja	Conform eis	Boete 5.000 AWG
P2018/03769 ²	Argentijnse	Food / Retail	Tafel	Rechtstreeks	Ja	Boete 5000,-	Taakstraf 40 uur, voorw GS 2 wk
P2018/03769 ²	Chinese	Retail	Goederen (drank)	Rechtstreeks	Ja	Boete 5000,-	Taakstraf 30 uur, voorw GS 2 wk
P2018/03761	Colombiaanse	Services	Donatie	Via ambtenaar	Ja	Boete 5000,-	Taakstraf 80 uur, voorw GS 4 wk
P2018/03927	Arubaanse	On-bekend	Tafel	Via ambtenaar	Nee, oogmerk ontbreekt + vriendschap	nvt	Taakstraf 110 uur, voorw GS 2 wk
P2018-03762	Colombiaanse	Horeca	Goederen	Rechtstreeks	Ja	Boete 5000,-	Taakstraf 30 uur, voorw GS 2 wk
P2018/03764	Chinese	Retail	Goederen en geld	Tramitador	Ja	Conform eis	Taakstraf 160 uur, voorw GS 4 mnd
P2017/04635	Arubaanse	Services	Geld	Tramitador	Ja	Conform eis	GS 16 mnd
P2017/04298	Arubaanse	Services	Geld	Tramitador	Ja	GS 16 mnd	GS 2 jaar
P2017/08680	Arubaanse	Services	Geld	Tramitador	Nee, gebrek bewijs + vriendschap	nvt	Taakstraf 240 uur, voorw GS 4 mnd

¹ Bron: vonnissen in onderzoek Ibis. Zie parketnummers in de tabel.

² Beide vonnissen staan, vermoedelijk abusievelijk, onder hetzelfde parketnummer. Het vonnis tegen de Argentijn is contra F.L. en het vonnis tegen de Chinese is contra C.L.

De facilitator: De onderste vier rijen van bovenstaande tabel betreft de vervolging van een tramitador. Zoals gezegd is de tramitador in dit onderzoek een soort ontheffingenmakelaar. Ondernemers die een werkvergunning voor een beoogde werknemer nodig hadden, konden zich aanmelden bij zo'n tramitador om de vergunningsaanvraag namens hen te regelen. Wat bleek uit onderzoek Ibis, is dat in sommige gevallen de tramitador zelf naar de ondernemer ging die een negatieve verklaring had gekregen voor een aanvraag werkvergunning. Zo verklaarde een Chinese supermarkteigenaar: *"(de tramitador) zei tegen mij dat indien ik een positieve verklaring wil krijgen voor de aanvragen voor de werkvergunning voor de werknemers (...) en (...) ik daarvoor per aanvraag een bedrag van Awg. 1500, - moet betalen voor een positieve verklaring. (de tramitador) zei tegen mij dat hij namens de Minister dit bedrag komt vragen omdat de Minister dit persoonlijk niet kan doen. Hij zei in het Papiamento: "Bo mes sa Minister mes no por bin cobra ho e cen aki. (Vrije vertaling: Je weet het wel de Minister zelf kan niet dit geld komen innen)." (OM Aruba, p. 71)* De tramitador lijkt in dit geval een verlengstuk van Croes. Uit de strafeis en ook de strafoplegging is te zien dat zowel het Openbaar Ministerie als de rechtbank deze actieve omkoper de feiten zwaarder aanrekenen dan de ondernemer die handelt voor zijn eigen werknemer.

De ondernemer: De ondernemer die voor zijn eigen werknemer(s) een steekpenning hebben betaald aan Croes hebben ofwel rechtstreeks contact met hem gehad, ofwel via een van de directe medewerkers van Croes. Dat waren de secretaresse, chauffeur en de voorzitter van de stichting van Croes, die samen met Croes veroordeeld zijn voor deelneming aan een criminele organisatie. In de meeste gevallen werden de ondernemers, nadat Croes een ontheffing voor hun aanvragen had getekend, geconfronteerd met een verzoek om geld of goederen. Ook zijn sommige ondernemers zelf naar Croes gegaan voor hulp. Zo verklaarde een van de vervolgte ondernemers: *"hij is een goede vriend van mij. Hij is, of ja was, namelijk de minister van Arbeid en voor zaken aangaande vergunningen moet je bij hem zijn. Ik vind het heel normaal dat je om hulp vraagt bij ministers, het is je recht als burger. Ik heb nooit betaald voor de hulp die ik heb gevraagd."* (OM Aruba, p. 40) Echter bleek uit afgeluisterde telefoongesprekken dat de chauffeur van Croes meermalen vroeg om drank te doneren voor een feestje. In hetzelfde gesprek als waarin dit verzoek werd geplaagd, werd ook de vergunningsaanvraag besproken. Dit is een terugkerend patroon in onderzoek Ibis.

Bij bestudering van de tabel op de vorige pagina valt op dat de actieve omkopers in de vorm van de ondernemer allemaal dezelfde straf hebben gekregen, namelijk 5000 AWG boete, waarvan 2500 voorwaardelijk. Hoeveel vergunningen zijn aangevraagd, wie het initiatief nam tot de omkoping of andere relevante omstandigheden zijn niet meegenomen in de hoogte van de opgelegde straf. Zoals te zien is in de kolom van de strafeis had het OM wel gedifferentieerd in de eis. Bij de motivatie van de strafoplegging is steeds de volgende zinsnede meegenomen: *"Het betalen van steekpenningen houdt een systeem van corruptie in stand. Het Gerecht neemt verdachte zijn handelen kwalijk."* (Gerecht in eerste aanleg van Aruba, Ibis/2018-03772, p. 6)

De actieve omkopers in de vorm van tramitadors hebben een aanzienlijk hogere straf gekregen. De twee tramitadors die een straf van 16 maanden opgelegd hebben gekregen, zijn echter ook vervolgd voor valsheid in geschrifte en deelname aan een criminele organisatie (het runnen van een ontheffingenfabriek, zoals het openbaar ministerie het volgens de rechtbank treffend aanduidde) (Gerecht in eerste aanleg van Aruba, Ibis/2017-4635, p.13) dus dit verklaart deels de hogere straf.

Eén van de veroordeelde tramitadors werd echter alleen vervolgd voor actieve omkoping, en kreeg een taakstraf van 160 uur. Als motivatie voor het verschil met andere actieve omkopers gaf de rechtbank op het feit dat verdachte dit langduriger en op grotere schaal deed dan andere ondernemers en dat hij bemiddeld heeft voor andere ondernemers. (Gerecht in eerste aanleg van Aruba, Ibis/2018-3764, p. 8)

Zaakofficier van justitie Gerretschien zegt over deze verschillen in strafeis en –oplegging: *“Ik zou wel zeggen dat de nadruk in de vervolging van omkoping ligt op de ambtenaren. Dat zie je duidelijk in Ibis. Daarin is minister Croes het zwaarst aangepakt voor omkoping en ook voor deelname aan een criminele organisatie samen met een aantal ambtenaren van zijn ministerie. Ook is hij vervolgd voor deelname aan een criminele organisatie samen met een aantal tramitadors. Die tramitadors hebben wat hogere straffen gekregen maar al die bedrijfjes zijn er genadig vanaf gekomen. Dat kwam ook omdat een van de verdachten van actieve omkoping zware privéomstandigheden had in die periode waarop de eis is aangepast naar 5000 AWG boete waarvan 2500 AWG voorwaardelijk. De rechter is daar toen in meegegaan en heeft alle bedrijven diezelfde straf opgelegd. Maar ja, ik snap het ook wel van die ondernemers. Als je kijkt bij Croes, als je niet betaalde kreeg je gewoon geen werkvergunning voor je personeel. En als je dan erg omhoog zit, tja dan begrijp ik het wel.”*

In onderzoek Ibis zijn vijf actieve omkopers vrijgesproken. In één geval ontbrak de wetenschap dat Croes betaald werd en in de andere gevallen ontbrak het oogmerk. Daarbij gaf de rechtbank in twee gevallen als motivatie dat de vriendschap tussen verdachte en Croes / danwel de ambtenaar een contra-indicatie was voor (de noodzaak van) omkoping. (Gerecht in eerste aanleg van Aruba, Ibis/2018-3927, p. 3)

3.2 Onderzoek Fondo

Onderzoek Ibis was niet het eerste grootschalige corruptie onderzoek in Aruba. Tussen 2002 en 2008 was het eiland in de greep van de Fondo-zaak naar aanbestedingsfraude. Verschillende ambtenaren en politici, waaronder de minister-president en minister van Financiën, werden vervolgd voor het aannemen van steekpenningen van bedrijven in ruil voor het gunnen van bouwprojecten. (Weenink et al., 2011, p. 139-140) Ook verschillende aannemers werden voor actieve omkoping vervolgd.

Onderzoek Fondo Desaroyo Nobo

Het Fondo Desaroyo Nobo San Nicolas is een fonds als onderdeel van het Sasakiplan om de regio San Nicolaas te ontwikkelen. Het bedrag wat met dit totale plan gemoeid was werd geschat op 30,5 miljoen AWG. Hiertoe is een fonds opgericht waar tenminste 25 miljoen in is gestort. Voor de ontwikkeling van San Nicolaas zijn verschillende deelprojecten opgezet, zoals de renovatie van een bejaardentehuis en de verbetering van de riolering. Hiervan zijn 16 projecten openbaar aanbesteed, terwijl er 35 openbaar aanbesteed hadden moeten worden volgens de comptabiliteitsverordening. 19 gevallen zijn dus onderhands aanbesteed en in de gunning van deze projecten zijn door verantwoordelijke overheidsambtenaren giften aangenomen.

(Algemene Rekenkamer Aruba, 2004)

Verschillende overheidsfunctionarissen zijn vrijgesproken, waaronder de minister-president. De minister van financiën, Tico Croes, is wel schuldig bevonden maar heeft uiteindelijk slechts een taakstraf van 240 uur dienstverlening gekregen. (Trouw, 2008) Uit een van de vonnissen bleek het volgende:

“De bij [naam bedrijf] in beslag genomen ramingen voor de schoonmaakwerkzaamheden achterkant Seroe Colorado Community Church met de aantekening “[naam ambtenaar] Pa handle papil³ AWG 1000, -“ en voor de schoonmaakwerkzaamheden ter hoogte van Coco Beach “[naam ambtenaar] AWG 1000, -“ wijzen weliswaar op een verband tussen betalingen aan verdachte en deze projecten, maar vormen op zichzelf onvoldoende bewijs. Ten eerste omdat niet kan worden vastgesteld dat verdachte deze bedragen heeft gekregen. (...) Ten tweede omdat (...) onduidelijk is gebleven wat hiervoor als tegenprestatie van verdachte werd verwacht en hoe hij dat heeft kunnen weten.”

De verdachte ambtenaar is dan ook vrijgesproken. Interessant is of het bedrijf wel veroordeeld is voor de actieve omkoping. Helaas is het vonnis van dit bedrijf onvindbaar gebleken.

3.3 De corruptie perceptie index te Aruba

Sinds 2018 heeft de Centrale Bank van Aruba elk jaar een corruptie perceptie onderzoek gedaan onder de bevolking van Aruba. In die onderzoeken is ook de relatie tussen corruptie en bedrijfsleven aan bod gekomen. In onderstaande tabel zijn de belangrijkste bevindingen samengevat.

		2018	2019	2020
Te sterke banden tussen politiek en bedrijfsleven leidt tot corruptie		80%	77%	-
Corruptie is onderdeel van zakendoen op Aruba		60%	48%	-
De enige manier om succesvol te zijn in het Arubaanse bedrijfsleven is om politieke connecties te hebben		55%	-	-
Meest corrupte instituties:	Politici	33%	33%	-
	Lotto pa deporte	28%	20%	-
	Ministers en hun adviseurs	24%	25%	-
Heeft zelf een steekpenning betaald		3%	3%	6%
Kent iemand die een steekpenning heeft betaald		23%	17%	39%

Uit deze cijfers blijkt ten eerste dat de gemiddelde Arubaan de perceptie heeft dat politiek en bedrijfsleven sterk verweven zijn en dat daar veel corruptie plaatsvindt. Daarnaast blijkt dat het percentage Arubanen dat toegeeft zelf een steekpenning te hebben betaald aanzienlijk lager is dan

³ Betekent in het Papiamentu “voor het in behandeling nemen van papier” (vermoedelijk formulier of documenten).

het percentage dat iemand kent die een steekpenning betaald hebben. Op zichzelf is dat verschil logisch, je kent immers meer mensen dan jezelf, maar het doet ook vermoeden dat het werkelijke percentage steekpenningbetalers hoger zou moeten zijn. Wat daarbij ook opvalt is dat beide cijfers in 2020 een stuk hoger zijn dan in de voorgaande jaren. Een verklaring zou kunnen zijn dat het onderzoek in 2018 en 2019 is uitgevoerd via face-2-face interviews en in 2020, door de omstandigheden rond het Covid virus, online. Mogelijk hebben mensen zich vrijer gevoeld om op deze vraag te antwoorden. Ook kan de aandacht rond de veroordeling van Croes ervoor gezorgd hebben dat ofwel de perceptie dat een bepaalde ervaring corruptie is ofwel de durf om dit uit te spreken vergroot is. De 6% van 2020 zit dus vermoedelijk dichterbij de waarheid dan de cijfers in 2018 en 2019.

Helaas is de online survey in 2020 ook de reden dat een verkorte vragenlijst is uitgegaan en wat vragen rond corruptie in het bedrijfsleven zijn gesneuveld. Van de resultaten van 2018 en 2019 is de meest opvallende de daling van 60% naar 48% van respondenten die vinden dat corruptie onderdeel is van zakendoen op Aruba. Het is aannemelijk dat de uitspraak van onderzoek Ibis van februari 2019 invloed heeft gehad op de publieke opinie.

3.4 Onderzoek de Vries

Een onderzoek uit 2013 van de Universiteit van Aruba naar de kwaliteit van de Arubaanse overheid in de ogen van het bedrijfsleven, geeft ook een inkijkje in de actieve omkoping op Aruba. 22% van de 97 respondenten in dat onderzoek geven aan met corruptie te maken hebben gehad in hun relatie met de overheid, en bijna 19% met smeergelden. Het onderzoek geeft geen inzicht of het smeergeld daadwerkelijk betaald is, of dat er 'slechts' om gevraagd is. (De Vries, 2013)

3.5 Conclusie

Het is duidelijk uit de casussen en onderzoeken dat het Arubaanse bedrijfsleven in aanzienlijke mate te maken heeft met corruptie. Wat uit onderzoek Ibis geconcludeerd kan worden, is dat er zeker een groep is die vooral slachtoffer is van het corruptieve gedrag van Arubaanse overheidsfunctionarissen, maar ook een groep die daar gretig gebruik van maakt. Het is de vraag of dit ook naar voren komt in de resultaten van de uitgestuurde enquête.

4. Resultaten van de enquête

Tussen januari en maart 2021 is onder Arubaanse ondernemers een enquête verspreid met 28 vragen. Van de 4938 ondernemers die per email een link ontvingen naar de online enquête hebben 306 ondernemers hierop gereageerd, waarvan 234 de enquête volledig hebben ingevuld. Dit betekent een reactiepercentage van 6%. De 306 ondernemers vormen de steekproef uit de Arubaanse ondernemers. Uitgaande van een populatie van 5000 ondernemers zou een betrouwbare steekproef 357 personen zijn. (Steekproefcalculator, 2021) De steekproef lijkt dus iets aan de kleine kant, maar wel afdoende om conclusies te kunnen trekken over de gehele populatie.

In dit hoofdstuk worden de enquête resultaten uiteen gezet en nader geanalyseerd. Waar relevant wordt een vergelijking gemaakt tussen alle respondenten en de “actieve omkopers”, oftewel de respondenten die zeggen ooit een tegenprestatie te hebben geleverd voor gewenst gedrag van de overheid.

4.1 Omvang groep actieve omkopers

Van alle respondenten zeggen 19 ondernemers, oftewel 6%, ooit een tegenprestatie te hebben geleverd voor gewenst gedrag van de overheid. Zoals reeds uiteen is gezet, is het vermoeden dat dit percentage lager is dan de werkelijkheid omdat het eigen gedrag gebagatelliseerd wordt ofwel omdat ondernemers dit gedrag niet (durven) toegeven. In deze enquête is daarom tevens de vraag gesteld of de ondernemer andere personen kent die om een tegenprestatie zijn gevraagd danwel hebben verricht. Het is immers makkelijker om antwoord te geven op “fout” gedrag van een ander. 234 respondenten hebben deze vraag beantwoord, meer dan de helft daarvan kent ondernemers die een tegenprestatie hebben verricht voor gewenst handelen door de overheid. Van de groep die heeft toegegeven ooit een tegenprestatie te hebben geleverd kent zelfs 100% een andere ondernemer die dit ooit gedaan heeft. Dat percentage is flink hoger dan bij de Corruptie Perceptie Index waarbij burgers dezelfde vraag is gesteld aangaande medeburgers. Dat is een indicatie dat corruptie in het bedrijfsleven sterker aanwezig is dan in de samenleving als geheel.

	Totaal	Actieve omkoper
Ik ken ondernemers die gevraagd zijn om een tegenprestatie	55%	100%
Ik ken ondernemers die een tegenprestatie hebben verricht	56%	100%

Tabel 1: Andere ondernemers die ooit een tegenprestatie hebben geleverd

In onderstaande tabel is opgenomen of dit gaat om enkele of veel personen.

Andere ondernemers die tegenprestatie hebben verricht	Totaal	Actieve omkoper
Geen	44%	0%
Een paar	42%	62%
Meerdere	9%	23%
Vele	5%	15%

Tabel 2: Omvang andere ondernemers die ooit een tegenprestatie hebben geleverd

De meeste respondenten geven aan een paar andere ondernemers te kennen die een tegenprestatie hebben verricht. Het kan natuurlijk zijn dat dit gaat om de 19 respondenten die in deze enquête

hebben aangegeven ooit een tegenprestatie te hebben verricht voor gewenst handelen van de overheid. Aannemelijker is echter dat het ware percentage van actieve omkopers hoger is dan 6% onder Arubaanse ondernemers. Echter, voor het analyseren van de enquêteresultaten bestaat de groep actieve omkopers slechts uit 19. Alhoewel de groep dus erg klein is, geeft een vergelijking tussen de totaalcijfers en de groep actieve omkopers toch een beeld van verschillen tussen de groepen en dus van specifieke omstandigheden onder de ondernemers in de groep actieve omkopers.

4.2 Demografie

Het eerste deel van de enquête bestond uit vragen betreffende de demografie van de ondernemer en het bedrijf.

		Totaal	Actieve omkopers
Bedrijf bestaat langer dan 5 jaar		55%	68%
Industrie	Diensten	35%	26%
	Retail	12%	5%
	Toerisme	9%	11%
	Horeca	9%	16%
	Constructie	8%	0%
	Makelaardij	5%	5%
	B2B	4%	16%
Meer dan 10 werknemers		19%	26%
Geboorteland ondernemer	Aruba	60%	63%
	Nederland	18%	32%
	Colombia	4%	0%
	Venezuela	4%	0%
	Curacao	4%	0%
	US	1%	5%

Tabel 3: demografie bedrijfsleven

Wat opvalt aan deze cijfers, is dat de totaalcijfers en de actieve omkopers niet sterk van elkaar verschillen. Wel is de Nederlander en Amerikaan sterker vertegenwoordigd in de actieve omkopers. Wat daarbij opvalt, in beide rijtjes, is het gebrek aan Chinese ondernemers, er heeft slechts 1 Chinese ondernemer aan de enquête meegedaan. Kennelijk heeft deze groep de enquête niet willen invullen, ondanks pogingen hen te bereiken via onder andere de Chinese club.

Wat betreft de industrie waarin de ondernemer werkzaam is, valt op dat Retail in de kolom actieve ondernemers ondervertegenwoordigd is. Dat is extra opvallend omdat in Ibis juist een sterke vertegenwoordiging van supermarkthouders was. Dat hangt vermoedelijk samen met het feit dat geen enkele Chinese ondernemer de enquête heeft ingevuld, aangezien veel supermarkten op Aruba gerund worden door Chinese ondernemers.

Wel lijken de bedrijven van de actieve omkopers gemiddeld langer te bestaan en meer werknemers te hebben. In onderstaand overzicht wordt de bestaansduur nader gespecificeerd.

Hoe lang bestaat uw bedrijf	Totaal	Actieve omkoper
0-1 jaar	14%	5%
2-5 jaar	31%	26%
6-10 jaar	15%	11%
> 10 jaar	40%	58%

Tabel 4: bestaansduur ondernemingen

Vooraf het verschil in de categorieën 0-1 jaar en langer dan 10 jaar valt op. Dit zou kunnen passen in de bevinding uit de literatuur dat de relatie tussen omkoper en ambtenaar langdurig is.

4.3 Banden tussen bedrijfsleven en politiek

Het volgende deel van de enquête is gericht op de banden tussen politiek en bedrijfsleven. Uit de corruptie perceptie index en de literatuur kwam naar voren dat verstrengeling tussen politiek en bedrijfsleven een voorspeller is voor corruptie.

	Totaal	Actieve omkoper
Lid van politieke partij	5%	0%
Participatie loterij / kaartverkoop etc van politicus / partij	35%	68%
Aanwezig politiek evenement	46%	79%
Donatie partij / politicus	16%	42%
Persoonlijk contact minister / hoge ambtenaar	53%	89%

Tabel 5: banden tussen bedrijfsleven en politiek

Uit deze cijfers valt vooral op dat geen enkele actieve omkoper lid is van een politieke partij maar dat deze groep verder wel sterker verstrengeld is in de politiek dan de gemiddelde ondernemer. Vooral het hoge percentage van 89% van de actieve omkopers met persoonlijk contact met minister / hoge ambtenaar valt op. In onderstaande tabel is uiteengezet hoe het antwoord op deze vraag is opgebouwd.

Heeft u persoonlijk contact met ministers of hooggeplaatste ambtenaren?	Totaal	Actieve omkoper
Nooit	47%	11%
Af en toe	37%	53%
Regelmatig	11%	21%
Vaak	6%	16%

Tabel 6: contact met ministers en hooggeplaatste ambtenaren

In de groep actieve omkopers is er duidelijk meer persoonlijk contact met ministers en/of hooggeplaatste ambtenaren. De meeste daarvan zitten in de "af en toe" categorie, wat doet vermoeden dat het meestal niet het geval is dat zij ministers tot hun vriendengroep rekenen. Dit zou kunnen betekenen dat het contact, alhoewel persoonlijk, functioneel is. In ieder geval lijkt dit contact een voorspeller te zijn van actieve omkoping, gezien het verschil met de gemiddelde groep. Net als de andere factoren die politieke verstrengeling weergegeven, zoals aanwezigheid op een

politiek evenement, donatie aan een partij/politicus en participatie in loterij/kaartverkoop van een politicus of politieke partij.

4.4 Afhankelijkheid

Uit de literatuur komt naar voren dat de afhankelijkheid van de overheid een belangrijke voorspeller is van corruptie. In het volgende deel van de enquête is die afhankelijkheid bevraagd. Hieruit blijkt dat de helft van de ondernemers in min of meerdere mate afhankelijk is van beslissingen van de overheid. Voor de actieve ondernemer is dat 74% (26% antwoordt "niet" op de vraag naar afhankelijkheid). Opvallend is dat het percentage dat behoorlijk of sterk afhankelijk is van beslissingen van de overheid niet erg verschilt met de gemiddelde ondernemer.

Zakelijk afhankelijk	Totaal	Actieve omkoper
Niet	49%	26%
Een beetje	30%	47%
Behoorlijk	12%	16%
Sterk	9%	11%

Tabel 7: zakelijke afhankelijkheid van de overheid

Dit sluit aan bij de literatuur waaruit blijkt dat de mate van afhankelijkheid geen voorspeller is van corruptie. In de enquête is tevens doorgevraagd naar de omstandigheden rond die zakelijke afhankelijkheid, namelijk of de procedure duidelijk is, of het proces arbeidsintensief is en of een negatieve beslissing aanvechtbaar is. De verschillen tussen het totaal en de actieve omkopers zijn klein. Wel is een duidelijk verschil te zien met de wijze waarop een negatieve beslissing aangevochten kan worden volgens de actieve omkoper.

	Totaal	Actieve omkoper	
Onduidelijke procedure	50%	43%	
Arbeidsintensief	76%	86%	
Aanvechtbaar?	27%	29%	
Door middel van: (meerdere antwoorden mogelijk)	Nieuwe aanvraag	17%	25%
	Bezwaar bij dezelfde instantie	51%	50%
	Bezwaar bij andere instantie	9%	25%
	Ontheffing minister	14%	75%
	Gerechtelijke stappen	54%	75%

Tabel 8: omstandigheden zakelijke afhankelijkheid

Wat daarin het meest opvalt, is het enorme verschil tussen de antwoorden van de gemiddelde ondernemer en de actief omkopende ondernemer wat betreft de mogelijkheid om ontheffing aan te vragen bij de minister. Dit sluit precies aan bij onderzoek Ibis, waarbij ook de corruptie plaatsvond op grond van ontheffingen. Eén van de actieve ondernemers heeft via het opmerkingenveld het volgende hierover gezegd:

When you are in business, you cannot afford to make any enemies of people that you will be dependant on for: permits, business licensing, tax issues, other permissions or requests. In Aruba all decisions take place at the minister level, or at least they are aware of them.

Een andere respondent, overigens niet behorend tot de groep actieve omkopers, geeft nog een alternatieve wijze van het aanvechten van een negatieve beslissing:

Standard Operating Procedure: Pay! Vaak gevraagd om bribes, nooit gedaan. Druk gevoeld om te doen met bedreiging dat weigering consequenties zou hebben.

In de volgende paragraaf zal deze druk nader besproken worden.

4.5 Ervaringen met corruptie

Het volgende deel van de enquête beslaat de daadwerkelijk ervaring van de Arubaanse ondernemers met corruptie. Hierbij komt aan bod of zij ooit gevraagd zijn een tegenprestatie te leveren, ooit druk gevoeld hebben hiertoe en waar die druk dan uit bestond.

		Totaal
Ooit gevraagd om een tegenprestatie		19%
Ooit druk gevoeld tot het doen van een tegenprestatie		24%
Dit bestond uit: (meerdere antwoorden mogelijk)	Angst om aanvraag/project te schaden	51%
	Bedreiging dat weigering consequenties heeft	43%
	Timing van het verzoek	35%
	Manier van verzoek	34%
	Angst om relatie te schaden	25%

Tabel 9: gevraagd om een tegenprestatie

Ongeveer een kwart van de ondernemers heeft ooit de druk gevoeld om een tegenprestatie te leveren. Dit sluit aan bij het onderzoek van de Vries, waarbij 22% van de ondernemers aangeven in hun contact met de overheid met corruptie te maken te hebben gehad. Wat betreft de ervaren druk gaat het deels om druk die ingebeeld kan zijn, zoals bleek uit het onderzoek van Roy. Dit gaat om de angst om een aanvraag / project te schaden of de angst om de relatie te schaden. De timing of manier van het verzoek geeft druk aan die vooral vanuit de ander wordt opgelegd. Echter een schokkende 43% geeft aan dat de druk ontegenzeggelijk door de ander wordt gecreëerd, namelijk middels een dreigement. De respondent van de vorige pagina stond dus duidelijk niet alleen in zijn ervaring.

6% van alle respondenten geeft aan ooit een tegenprestatie te hebben geleverd voor gewenst gedrag van de overheid. Alle 19 respondenten geven aan dat dit een of twee keer gebeurd is, niet vaker. Van deze 19 respondenten hebben 13 de vervolgvraag ingevuld: om wat voor tegenprestatie gaat het? In onderstaande tabel is dit opgenomen. Op deze vraag waren meerdere antwoorden mogelijk.

Type tegenprestatie	In %	In aantallen
Korting op mijn producten/diensten	54%	7
Donatie	46%	6
Geld	31%	4
Goederen	38%	5
Belofte van stem	15%	2
Anders	15%	2
Betaling aan derde partij namens de ambtenaar	8%	1
TOTAAL	208%	27

Tabel 10: aard van de tegenprestatie

Opvallend is dat meerdere respondenten meerdere antwoorden hebben gegeven, gezien het aantal stemmen per antwoord. Twee respondenten hebben "anders" ingevuld en daarbij de volgende antwoorden gegeven.

Departments, ministers etc, ask for what they want: buy a raffle book, give me a good deal on this, etc.. you have to be very careful saying no as they remember who said no and dont consider them favorable or friends.

automobiles for campaign & raffle tickets & BBQs etc

Ook wat betreft motief om over te gaan tot de tegenprestatie hebben de meeste actieve omkopers meerdere antwoorden gegeven, zoals in onderstaande tabel is opgenomen. Wederom hebben 13 personen deze vraag beantwoord.

Motief	In %	In aantallen
Angst om mijn bedrijf te schaden	38%	5
Het hoort bij zakendoen op Aruba	38%	5
Meer zakelijk succes	23%	3
Omdat mijn concurrentie het ook doet	31%	4
Ik vind het geen probleem	0%	0
Om mijn aanvraag goedgekeurd te krijgen	31%	4
Om een vergunning/licentie te krijgen	23%	3
Om een minister of ambtenaar ergens toe te bewegen	23%	3
Om een aanbesteding te winnen	15%	2
Om het recht op een stuk land te krijgen	8%	1
Anders	8%	1
Totaal	238%	31

Tabel 11: motief tot tegenprestatie

De persoon die "anders" antwoordde, gaf daarbij op:

After I received permit for a live-in maid I was told that I was expected to make a donation to a carnival group. Sadly I did it.

Dit past bij onderzoek Ibis, waarbij vele ondernemers na het verkrijgen van de prestatie door de overheid (de positieve verklaring aangaande de werkvergunning voor hun personeel) gevraagd werden om een tegenprestatie. De respondent gaf verder als opmerking:

Many business owners and private citizens are forced to "give something" if they want to receive services that everyone has a right to receive. Many do so out of sheer frustration and against their wishes.

Dit is echter anders dan bij Ibis waarbij positieve verklaringen werden verkregen voor ongeschoolde medewerkers, waar volgens de DPL procedure geen goedkeuring voor gegeven zou worden.

De opmerkingen van deze respondent geven een beeld dat de ondernemer zelf passief is in de omkoping. Echter blijkt uit bovenstaande tabel dat in 45% van de gevallen⁴ het oogmerk tot de omkoping duidelijk aanwezig is. De onderste vijf motieven zijn heel gericht op een bepaald handelen, wat geen passieve rol suggereert. Gezien deze motieven, zijn deze actieve omkopers strafbaar: zij hebben een duidelijk oogmerk om de ambtenaar te bewegen iets te doen/nalaten. Dat is mogelijk anders voor de respondenten die als motief een van de eerste vijf antwoorden hebben gegeven. Hierbij is het oogmerk minder duidelijk aanwezig.

Bij zowel de vraag over het type tegenprestatie als het motief worden gemiddeld meer dan twee antwoorden per respondent gegeven. Dit geeft de indruk dat deze respondenten meerdere ervaringen hebben met corruptie, ondanks dat alle 19 respondenten ingevuld "1 of 2 keer" een tegenprestatie te hebben geleverd. Vermoedelijk speelt bij deze vraag mee dat omkopers de neiging hebben om het eigen gedrag te bagatelliseren, net als bij de quote van de voor corruptie veroordeelde architect die is opgenomen op bladzijde 7.

Tot slot valt op aan de tabel met motieven dat 38% van de respondenten zegt dat omkoping hoort bij zakendoen op Aruba. Dat suggereert dat deze respondenten dit gedrag accepteren. In de volgende paragraaf wordt nader ingegaan op de moraliteit van de Arubaanse ondernemer.

4.6 Moraliteit van de Arubaanse ondernemer

In de enquête is een deel opgenomen die ziet op het moreel besef van de ondernemers. 233 respondenten hebben deze vragen beantwoord. De antwoordmogelijkheden waren 'ja', 'nee', 'ik weet het niet' en 'hangt af van de prestatie van de overheid en de verrichtte tegenprestatie'. In tabel 12 staan de percentages respondenten die 'ja' hebben geantwoord op de betreffende vragen.

	Totaal	Actieve omkoper
Het is verkeerd om tot een tegenprestatie over te gaan	78%	62%
Een sanctie moet volgen	68%	54%
Vervolging moet volgen	57%	38%

Tabel 12: moreel besef in relatie tot actieve omkoping, percentage respondenten met antwoord 'ja'

⁴ 14 respondenten kiezen voor de motieven "Om mijn aanvraag goedgekeurd te krijgen, Om een vergunning/licensie te krijgen, Om een minister of ambtenaar ergens toe te bewegen, Om een aanbesteding te winnen en/of Om het recht op een stuk land te krijgen" wat 14/31 = 45% van het totaal is.

Hieruit blijkt duidelijk dat de meeste ondernemers afwijzend staan tegenover corruptie, vooral als meegenomen wordt dat de meesten die géén “ja” op bovenstaande vragen hebben ingevuld, de vragen hebben beantwoord met “ik weet het niet” en “hangt af van de prestatie van de overheid en de verrichtte tegenprestatie”. Het aantal ‘afwijzers’ is echter lager bij de groep actieve omkopers. In tabel 13 is het percentage opgenomen van respondenten die NEE hebben geantwoord op deze vragen.

	Totaal “nee”	Actieve omkoper “nee”
Het is verkeerd om tot een tegenprestatie over te gaan	2%	0%
Een sanctie moet volgen	4%	15%
Vervolging moet volgen	10%	31%

Tabel 13: moreel besef in relatie tot actieve omkoping, percentage respondenten met antwoord ‘nee’

Opvallend is dat alle actieve omkopers het gedrag, wat zij zelf hebben laten zien, verkeerd vinden, in de zin dat niemand “nee” antwoordde op die vraag. Echter vinden zij, wellicht niet onverwachts, minder dan gemiddeld dat op dit gedrag sancties moeten volgen. In ieder geval kan gesteld worden dat, op basis van deze cijfers, er draagvlak is in de samenleving voor vervolging van actieve ambtelijke omkoping.

Aan het eind van de enquête konden respondenten aanvullende opmerkingen plaatsen. Eén van de actieve omkopers gaf als aanvulling op bovenstaande vragen:

There are 2 sets of people: Those that give out of fear that if they don't then they will be prosecuted by those in power (...) and so you give because you don't want this outcome, the alternative is you leave the country or you close your businesses. The second set of people are those that give because they are getting from the other door. (...) So as you can see there is 2 very different categories, one is those that essentially do it out of fear and the other is more of a corrupt act.

Een opmerking die aansluit bij het onderscheid in actieve omkopers in onderzoek Ibis: de facilitators en de “gewone” ondernemer. Ook een andere ondernemer, niet uit de categorie actieve omkoper, gaf een vergelijkbare opmerking.

There are 2 types of bribes. either to get something that you NEED. or to get something that you WANT/DESIRE. the first should not exist, because, all the needs of the community should be taken care of by the government. when you bribe because of a WANT/DESIRE, that comes out of greed, and should be punished.

4.7 Conclusie

Uit deze enquête spreekt duidelijk een zekere afhankelijkheid van de Arubaanse ondernemer van de overheid. Deze afhankelijkheid lijkt een voorspeller te zijn van corruptie. Net als politieke verstrengeling, met uitzondering van het lidmaatschap van een politieke partij, wat eigenlijk een negatieve relatie met corruptie lijkt te hebben. Echter uit de motieven voor corruptie blijkt dat ondernemers niet alleen handelen vanuit een bepaalde afhankelijkheid of angst om vijanden te maken onder het bevoegd gezag, maar in bijna de helft van de gevallen toch echt hun eigen agenda en wensenlijst nastreven. Dit blijkt ook uit een aantal vrije opmerkingen onder de enquête, waarin

respondenten aangeven dat er twee groepen zijn van omkopers: een groep die handelt uit angst en een groep die handelt uit hebzucht. Tot slot kan gesteld worden dat de meerderheid van de Arubaanse ondernemers negatief staan ten opzichte van actieve omkoping, ook de groep die zelf tot een tegenprestatie is overgegaan.

In het volgende hoofdstuk worden de resultaten vertaald naar stellingen over de aard van actieve omkoping te Aruba, en wordt dit beeld gevalideerd door middel van interviews en reacties van ondernemers. Hiermee wordt een antwoord gegeven op de onderzoeksvraag: wat is de aard van actieve omkoping op Aruba en in hoeverre is iets te zeggen over haar omvang?

5. De aard en omvang van actieve omkoping te Aruba

Op basis van de enquêteresultaten zijn tien stellingen opgesteld die een totaalbeeld geven van de aard van actieve omkoping op Aruba.

1. 6% van de Arubaanse ondernemers heeft ooit een tegenprestatie geleverd voor bepaald gewenst gedrag van de overheid.
2. Meer dan de helft van alle Arubaanse ondernemers kent een andere ondernemer die ooit een tegenprestatie heeft geleverd. Voor een “omkoper” is dat zelfs 100%.
3. Het bedrijf van een “omkoper” bestaat langer en heeft meer medewerkers dan bedrijven van de ‘niet-omkopers’.
4. Een “omkoper” is minder vaak lid van een politieke partij maar is veel vaker politiek betrokken (= maakt vaker een donatie aan een politicus/politieke partij, doet vaker mee aan een loting of kaartverkoop van een politicus/politieke partij en/of is vaker aanwezig op een politiek evenement).
5. Een “omkoper” heeft veel vaker persoonlijk contact met een minister of hooggeplaatste ambtenaar.
6. Het bedrijf van een “omkoper” is meer afhankelijk van de overheid en wendt zich veel vaker tot een minister in het geval een aanvraag is afgewezen.
7. Een kwart van de Arubaanse ondernemers heeft zich ooit onder druk gezet gevoeld tot het doen van een tegenprestatie. Daarvan was 43% zelfs bedreigd dat de weigering gevolgen zou hebben.
8. De tegenprestatie geleverd door Arubaanse ondernemers voor bepaald gewenst gedrag van de overheid bestaat vooral uit donaties en korting op producten/diensten.
9. Het motief voor het leveren van een tegenprestatie is tweeledig. Enerzijds lijkt de “omkoper” niet anders te kunnen (“uit angst om mijn bedrijf te schaden”, “mijn concurrent doet het ook”) en anderzijds is het motief bewust gericht op het realiseren van een bepaald doel (“om mijn aanvraag goedgekeurd te krijgen “om een vergunning of licentie te krijgen” “om een ambtenaar ergens toe te bewegen”). Tot slot zegt 38% dat het hoort bij zakendoen op Aruba.
10. Het merendeel van Arubaanse ondernemers vindt het leveren van een tegenprestatie verkeerd. Zelfs een groot deel van de “omkopers” vindt dat actieve omkoping vervolgd moet worden.

Deze stellingen zijn voorgelegd in een interview aan twee actieve omkopers en per e-mail aan een panel van acht respondenten.

5.1 De omvang van actieve omkoping op Aruba

De eerste twee stellingen zeggen iets over de omvang van actieve omkoping op Aruba, waarbij stelling twee het idee geeft dat de omvang uit stelling 1 te beperkt is. Dat is ook wat de twee geïnterviewde actieve omkopers aangeven:

As a business owner, you don't want to do it, you are forced to do it. If we don't do anything, the client will get mad, they don't see it is out of our hand. I think the real number should be a little higher, I really think so.

I was surprised so little people said they had experience with bribery. I was thinking about it, lot of people don't think certain things are corruption. They think it is a way of doing business, a way of politics. They don't realize it is not right. I think it (the 6%) is very low.

Ook vanuit het panel kwamen soortgelijke opmerkingen, zo zei een respondent *"I think it is a lot higher, but not talked about"*, en een ander *"I don't know about this percentage, but it seems low"*.

Als ook gekeken wordt naar het aantal respondenten dat ooit een donatie aan een politicus of politieke partij heeft gedaan, moet vermoed worden dat het werkelijk aantal ondernemers dat ooit tot een tegenprestatie zijn overgegaan hoger ligt. 16% van alle ondernemers hebben namelijk ooit een donatie gedaan aan een politieke partij of politicus, terwijl maar 5% lid is van een politieke partij. Aangezien uit het onderzoek is gebleken dat het type tegenprestatie vaak donaties zijn (46%), zal toch zeker een deel van de donaties van ondernemers niet puur uit altruïsme of politieke overtuiging gedaan zijn. En net als wat geïnterviewde twee stelde; vermoedelijk beschouwen deze respondenten de donatie niet als een steekpenning maar valt dit wel degelijk onder de definitie.

Om vervolgens daadwerkelijk een cijfer te geven aan de omvang van actieve omkoping op Aruba blijft een schatting. Stel dat de helft van alle donaties door ondernemers een tegenprestatie is voor bepaald handelen van de overheid, dan is de omvang van actieve omkoping $16\%/2 = 8\%$ in plaats van 6%. Echter, zullen logischerwijs ook de andere type tegenprestaties ondergewaardeerd zijn. Aangezien donaties ongeveer de helft van de tegenprestaties beslaat, zal het omvang cijfer voor nog 2% moeten worden gecorrigeerd. Dat betekent dat het daadwerkelijke omvangcijfer van actieve omkoping in het Arubaanse bedrijfsleven rond de 10% zal liggen. Uit het onderzoek van De Vries kwam naar voren dat 22% van de ondernemers in hun contact met de overheid met corruptie te maken te hebben (19% met steekpenningen). Echter blijkt niet uit dat onderzoek of er bijvoorbeeld alleen om een steekpenning is gevraagd of dat daar ook op ingegaan is. Stel dat dit cijfer van de Vries beide omvat is het niet onaannemelijk dat ongeveer de helft van de met corruptie geconfronteerde ondernemers hierop in is gegaan en is overgegaan tot actieve ambtelijke omkoping.

5.2 De aard van actieve omkoping op Aruba

Om een antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag "wat is de aard van actieve omkoping op Aruba" worden de verschillende stellingen nader besproken.

Het bedrijf van een "omkoper" bestaat langer en heeft meer medewerkers

Deze stelling is opgemaakt uit het "demografie" deel van de survey. De verschillen tussen het totaal aan respondenten en de actieve omkoper was niet bijzonder groot (zie paragraaf 4.2). Uit de interviews en het panel van respondenten, wat heeft gereageerd op de stellingen, komt ook geen bewijs dat deze stelling klopt. Van het panel zegt slechts 1 van de 8 dat deze stelling in lijn is met zijn of haar ervaringen. Geïnterviewde 1 denkt wel dat de stelling klopt, geïnterviewde 2 weet het niet.

Een "omkoper" is minder vaak lid van een politieke partij maar is veel vaker politiek betrokken

De enquête resultaten zijn hier heel duidelijk over, zie paragraaf 4.3. En ook het panel herkent deze stelling. 6 van de 8 respondenten zeggen dat deze stelling aansluit bij hun ervaring, net als beide geïnterviewden:

Yes this is totally how I experienced it. The business owner does not want to get involved so he is not a member of a political party. But the involvement in politics is for the business. Like making a donation, is to get something in return. And it is important to know people in some departments like Dimas, DPL, DIP, and Customs. Otherwise you can wait forever when you need something. You need to have your influence.

Yes we are not a member of a party. I make the donation to whatever minister. I don't make a distinction, it is just business.

Gebaseerd op deze reactie is de term “politiek betrokken” wellicht verkeerd en moet de stelling meer gericht zijn op het financieel ondersteunen van politieke partijen of politici door ondernemers.

Een “omkoper” heeft veel vaker persoonlijk contact met een minister of hooggeplaatste ambtenaar.

Ook voor deze stelling is duidelijk bewijs in de enquête resultaten en ook in het panel; 8 van de 8 onderschrijven deze stelling. De twee geïnterviewden wijzen echter ook op corruptie op het lagere niveau. Geïnterviewde twee antwoord op de vraag of corruptie meer op hoog of laag niveau voorkomt het volgende:

On both levels. On the higher level it is the minister of transportation that asks for two cars for the campaign and the lower level is the controller that asks for the bbq tickets or raffle for their kids sports club.

Het bedrijf van een “omkoper” is meer afhankelijk van de overheid en wendt zich veel vaker tot een minister in het geval een aanvraag is afgewezen.

Deze stelling zou eigenlijk in tweeën geknipt moeten worden, maar voor beide delen van de stelling is overweldigend bewijs in de onderzoeksresultaten. Wat enorm opvalt, is dat 14% van alle ondernemers aangeeft dat ze na een negatieve beslissing door de overheid op een aanvraag naar de minister stappen voor een ontheffing⁵, versus 75% van de groep actieve omkopers.

Voor wat betreft de zakelijke afhankelijkheid onderschrijven ook de twee geïnterviewde actieve omkopers dit.

For me the dependency is very much the case, for all car rental companies. For each car I need a government permit. It is very painful. I am very much dependent on government in order to grow.

Daarnaast zegt geïnterviewde 1: *Politics is dependent on business as well. It should not, but they see it as a give and take. Sponsor my campaign and I will give back once I am in the government.*

---

⁵ Met een ontheffing wordt bedoeld dat de minister een uitzondering kan maken en op eigen titel een aanvraag kan inwilligen, buiten de aangewezen overheidsinstantie om.

De afhankelijkheidsrelatie blijkt dus duidelijk een voorspeller van actieve ambtelijke omkoping op Aruba.

Een kwart van de Arubaanse ondernemers heeft zich ooit onder druk gezet gevoeld tot het doen van een tegenprestatie. Daarvan was 43% zelfs bedreigd dat de weigering gevolgen zou hebben.

Het panel is hier onduidelijk over, 5 van de 8 geven aan dit niet te weten. Wellicht is dit niet vreemd indien ze zelf niet in die positie zijn geweest. De geïnterviewde actieve omkopers zeggen hierover:

I think that is low. Every request means pressure. If you know they come every year to control your books and ask you something like that⁶, you want to keep them on your good side.

I have never been threatened, but I also never refused.

En geïnterviewde 1 zegt: *Yes, I also hear from clients that they were threatened.*

Voor deze stelling lijkt dus enigszins bewijs te zijn, maar onvoldoende om als algemeenheid van ambtelijke actieve omkoping op Aruba te kunnen stellen.

De tegenprestatie geleverd door Arubaanse ondernemers voor bepaald gewenst gedrag van de overheid bestaat vooral uit donaties en korting op producten/diensten.

Het panel lijkt dit te onderschrijven (6/8). Donaties en korting op producten/diensten vormt de grootste groep, echter vrij snel gevolgd door goederen en geld. De geïnterviewden zeggen hierover:

Yes, it has been many request for raffles and tickets etc.

My experience is mostly cash money. But I also hear from clients who are store owners that the responsible government official comes to the store and takes what he wants and in exchange helps out.

Deze stelling lijkt dus te kloppen.

Het motief voor het leveren van een tegenprestatie is tweeledig. Enerzijds lijkt de “omkoper” niet anders te kunnen en anderzijds is het motief bewust gericht op het realiseren van een bepaald doel. Tot slot zegt 38% dat het hoort bij zakendoen op Aruba.

Deze stelling is wat breed wat dan ook resulteert in een verdeeld panel (50% onderschrijft de stelling, 25% niet en 25% weet het niet)⁷. De geïnterviewden zijn echter beide wel heel duidelijk:

I think the motive is to get things done. It doesn't matter how but it needs to be done.

For us, we depend a lot on government. Our motive is not to mess up our chances.

---

⁶ Met “that” verwijst de geïnterviewde naar verzoeken om bijvoorbeeld lootjes te kopen om bepaalde clubs te sponsoren. Hij/zij vertelde dat dit verzoek vaak gedaan is tijdens een boekencontrole.

⁷ Helaas is de stelling in zijn geheel aan het panel gepresenteerd. Er is dus geen data per onderdeel van de stelling.

Dit klopt ook bij het tweeledig motief; de omkoping heeft een duidelijk doel, bijvoorbeeld een vergunning, maar wordt ook gepleegd omdat de ondernemer zaken niet op legitieme wijze voor elkaar krijgt. Geïnterviewde 1 zegt het zo:

The reason for the increased bribery in government departments is that these departments do not function properly and people get desperate. (...) For me, it is frustrating. My competition is not another service agency, but the government department. My clients simply reason what's cheaper and quicker. The government official can say "pay this amount and you will have your permit in a week". I can only offer to do my work as quickly as possible but once it is handed in at the government, it is out of my hands. I do my job, pay my taxes but I cannot compete.

Het merendeel van Arubaanse ondernemers vindt het doen van een tegenprestatie verkeerd. Zelfs een groot deel van de "omkopers" vindt dat actieve omkoping vervolgd moet worden.

Hiervoor is duidelijk steun, bij zowel het panel als de geïnterviewden.

Yes. You are aware that what you are doing is wrong and you still do it. But the business owner and the government official should both be prosecuted.

Yes I think companies should be called out. But remember, sometimes they don't have a choice.

Het is opvallend dat zelfs de actieve omkopers duidelijk zijn in hun veroordeling ervan. Dat is een goed uitgangspunt om met ondernemers samen te kijken naar een gezamenlijke aanpak van actieve ambtelijke omkoping in het Arubaanse bedrijfsleven.

5.3 Conclusie

Het bedrijfsleven op Aruba lijkt vast te zitten in een wurggreep van de overheid. En net als de boa constrictor op het eiland, lijkt corruptie een plaag die zich moeilijk laat indammen. Onderstaande zes stellingen over actieve ambtelijke omkoping op Aruba, die zijn gedestilleerd uit de resultaten van de enquête onder Arubaanse ondernemers, laten een hoge mate van afhankelijkheid en verwevenheid zien wat een voorspeller van actieve omkoping lijkt.

1. Een "omkoper" is minder vaak lid van een politieke partij maar levert vaker financiële ondersteuning aan politici / politieke partijen.
2. Een "omkoper" heeft vaker persoonlijk contact met een minister of hooggeplaatste ambtenaar.
3. Het bedrijf van een "omkoper" is meer afhankelijk van de overheid.
4. Een "omkoper" wendt zich veel vaker tot een minister in het geval een aanvraag is afgewezen.
5. Een belangrijk deel van de actieve omkoping gebeurt in de vorm van donaties en korting op producten/diensten.
6. Het motief voor de omkoping is vaak om een legitiem zakelijk doel te bereiken wat vaak niet op legitieme wijze verkregen kan worden.

Natuurlijk is niet elke actieve ambtelijke omkoper een slachtoffer van het systeem, en zullen ook ondernemers dankbaar gebruik maken van de mogelijkheden die ambtelijke omkoping biedt. Echter spreekt uit de interviews en commentaren in de enquête consequent frustratie over de noodzaak om tot omkoping over te gaan om legitieme zakelijke doelen te realiseren. Wel moet in het

achterhoofd gehouden worden dat de omkoper die misbruik maakt van de disfunctionerende overheid, zoals de facilitator in onderzoek Ibis, vermoedelijk minder geneigd is geweest deel te nemen aan de enquête. Onduidelijk is hoe deze ‘facilitator’ en de ondernemer, die min of meer gedwongen wordt om tot omkoping over te gaan, tot elkaar in verhouding staan.

Stelling 7 geeft echter aan dat ondanks, of wellicht juist dankzij, de wurggreep van de overheid, de ondernemers actieve ambtelijke omkoping en masse afwijzen.

7. Het merendeel van Arubaanse ondernemers vindt ambtelijke omkoping fout en vindt vervolging gepast.

Dit geeft hoop dat de “prooi” zich met een beetje hulp beter kan wapenen tegen actieve ambtelijke omkoping, en dat de plaag in te dammen is.

6. Aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden aanbevelingen gedaan die gebaseerd zijn op dit resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen worden gedaan op de terreinen nader onderzoek, aanpak van actieve omkoping en vervolging van actieve omkoping.

Nader onderzoek

Onderzoek naar hoe kwetsbaar verschillende branches zijn voor omkoping

Helaas is uit de survey resultaten in dit onderzoek niet duidelijk naar voren gekomen welke branche het meest gevoelig is voor omkoping. Mogelijk komt dat doordat een bepaald bedrijf in verschillende categorieën kan vallen, business-to-business en diensten tegelijk bijvoorbeeld, waardoor geen helder beeld is ontstaan. Er zijn echter wel duidelijke aanwijzingen dat bepaalde branches extra kwetsbaar zijn, en het is zeer relevant voor de bestrijding van actieve ambtelijke omkoping om te weten welke. Geïnterviewde 1 geeft wel een duidelijk beeld over welke branche kwetsbaarder is:

I think service related companies are at risk in getting involved in a bribe. I am in the service business and I experience it often that clients tell me that they paid money to get a permit. Sometimes as high as 4000 florin. They pay it because they are scared.

Construction business as well, but that is more in relationship in winning a bid. Usually the owner is family of the politician.

Geïnterviewde 2 geeft over zijn / haar branche aan: “Car rental companies cannot grow if they don’t pay a bribe”

Onderzoek naar de verschillen en overeenkomsten van low level (ambtenaren) en high level (minister) omkoping

Geïnterviewde 2 gaf aan zowel op high level als op low level verzoeken te krijgen voor steekpenningen. Het één vereist waarschijnlijk een andere aanpak in de bestrijding dan het ander, dus het is van belang om dit onderscheid te kunnen maken.

Onderzoek naar de ontheffingsbevoegdheid van ministers en hoe groot de rol van deze bevoegdheid is in het niveau van corruptie op Aruba

Omdat uit de enquête blijkt dat de rol van de minister groot is in ambtelijke omkoping, is het van belang om te onderzoeken of dit aangepakt kan worden door de discretionaire ontheffingsbevoegdheid in te perken.

Onderzoek naar het nut en de noodzakelijke inhoud van een code of conduct voor het bedrijfsleven op Aruba

Uit de literatuur bleek al dat een belangrijke voorspeller voor corruptie de onduidelijkheid van regels is. En geïnterviewde 2 gaf ook aan dat veel mensen niet weten wat onder corruptie valt en denken dat het onderdeel is van zakendoen.

Aanpak actieve omkoping

Voor wat betreft de ontwikkeling van een effectieve aanpak van actieve omkoping denk ik dat het belangrijk is om ondernemers te betrekken. In de interviews heb ik dit kort besproken, waaronder het nut van een kliklijn. Hierover zijn de meningen verdeeld.

I don't think anybody would call. Aruba is so small. Even just going to the complaint department I got warnings from people around me. Plus a lot of people do not see it as wrong. If I help you, you help me. A lot of people do not see corruption as it is. They just see it as a way of doing business. It is also hard to put your finger on it since procedures are not clear.

An anonymous tip line will be effective. But it is crucial that something is done with the tips.

Dit laatste is wellicht een bottleneck gezien de beperkte capaciteit van opsporing en justitie. Een oplossing zou kunnen zijn om deze kliklijn niet te laten uitvoeren door justitie, maar door een derde zoals bijvoorbeeld de Stichting Deugdelijk Bestuur Aruba. Dat voorkomt wellicht de verwachting bij bellers dat een melding direct opgepakt wordt en het werkt misschien ook nog drempelverlagend.

Officier van justitie Gerretschien denkt dat ook samenwerking met toezichthouders een oplossing kan zijn. Hij ziet een belangrijke rol voor de Centrale Bank:

Wat er in ieder geval zou moet gebeuren is dat er wetgeving moet komen dat politici donaties alleen mogen ontvangen binnen een stichting en dat ze een accountantsverklaring moeten overleggen met betrekking tot de rechtmatigheid van de uitgaven van die stichting. De Centrale Bank Aruba zou hierop kunnen toezien. Bij schendingen zou in overleg tussen CBA en OM moeten worden bepaald of iets strafrechtelijk of bestuursrechtelijk aangepakt wordt.

Specifiek gericht op de actieve omkoping zou je bijvoorbeeld nog met een zwarte lijst kunnen werken van bedrijven die in aanraking gekomen zijn met omkoping en dan niet meer in aanmerking kunnen komen voor overheidsopdrachten.

Vervolging

Ondanks de relatief lage straffen voor een groot deel van de actieve omkopers in onderzoek Ibis, ondersteunen de onderzoeksresultaten het vervolgen van alle vormen van actieve ambtelijke omkoping. Ook de gevallen waarbij een ondernemer geen keus gehad lijkt te hebben. Dit advies is deels gebaseerd op het draagvlak voor vervolging van dit fenomeen maar ook op de signaalfunctie van vervolging.

Daarnaast zei officier van justitie Gerretschien iets wat bij mij is blijven hangen:

Een van de advocaten bij Ibis vertelde mij dat na de andere grote corruptie zaak op het eiland, de Fondo-zaak, de verzoekjes tot donaties aan politici en politieke partijen drastisch waren afgenomen. Mensen schrikken van zo'n zaak. En wat betreft de ondernemers: die kunnen zich dan ook verschuilen bij een verzoek om een steekpenning, zo van "ja, ik durf het niet aan, je weet hoe het OM is".

Consequent bevestigen dat actieve omkoping fout is, ook al staat de ondernemer met de rug tegen de muur, is mijns inziens noodzakelijk om tot een cultuuromslag te komen. Hoewel uit het onderzoek blijkt dat ondernemers omkoping moreel verwerpelijk vinden, lijkt het toch als een noodzakelijk kwaad te zijn geaccepteerd. Immers, 38% van de actieve omkopers zegt alsnog dat omkoping hoort bij zakendoen op Aruba.

Literatuurlijst

- Anand, V., B.E. Ashfort & M. Joshi (2005) Business as Usual: The Acceptance and Perpetuation of Corruption in Organizations in: *The Academy of Management Executive (1993-2005), Vol. 19, No. 4, Classic Articles from AME (Nov., 2005)*, p. 9-23
- Ashfort, B.E. & V. Anand (2003) The normalization of corruption in organizations in: *Research in Organizational Behavior, Volume 25*, p. 1-52.
- Bahoo, S., I. Alon & A. Paltrinieri (2020) Corruption in international business: A review and research agenda in: *International Business Review 29*, p. 1-24.
- Collins, J.D., K. Uhlenbruck & P. Rodriguez (2009) Why firms engage in corruption: A top management perspective in: *Journal of business ethics 87*, p. 89-109.
- Gorsira, M. A. Denkers & W. Huisman (2018) Both sides of the coin: Motives for corruption among public officials and business employees in: *Journal of Business Ethics 151*, p. 179-194.
- Graaf, G. de (2005) De corrupte functionaris, zijn omkoper en hun relatie in: *Ambtelijke corruptie, justitiële verkenningen 7/05*.
- Kolthoff, E. (2020) Criminal responses to corruption, *Handbook on corruption, ethics and integrity in public administration* (p. 433-447) Edward Elgar Publishing.
- Nelen, H. & E. Kolthoff (2018) Ambtelijke en bestuurlijke corruptie in Nederland; waar staan we anno 2018? In: *Tijdschrift voor Criminologie 2018 (60) 4*, p. 507-523.
- Roy, A. (2007) Corruption in business: management theory and practise in: *International journal of business and globalisation volume 1, no, 3*, p. 311-327.
- Vries, M.S. de (2013) *Hier zit iets goed/fout. De kwaliteit van de overheid op Aruba in de ogen van het bedrijfsleven* Universiteit van Aruba.
- Weenink, A.W., C.M. Klein Haarhuis, R.J. Bokhorst & M. Smit (2011) De staat van bestuur van Aruba. Een onderzoek naar de deugdelijkheid van bestuur en de rechtshandhaving WODC, Boom juridische uitgevers.

Jurisprudentie:

- Gerecht in eerste aanleg van Aruba. (2019, 22 februari) Ibis/2018-03772
- Gerecht in eerste aanleg van Aruba. (2019, 22 februari) Ibis/2018/03774
- Gerecht in eerste aanleg van Aruba. (2019, 22 februari) Ibis/2018-03770
- Gerecht in eerste aanleg van Aruba. (2019, 22 februari) Ibis/2018-03768
- Gerecht in eerste aanleg van Aruba. (2019, 22 februari) Ibis/2018-04021
- Gerecht in eerste aanleg van Aruba. (2019, 22 februari) Ibis/2018-03771
- Gerecht in eerste aanleg van Aruba. (2019, 22 februari) Ibis/2018-03924
- Gerecht in eerste aanleg van Aruba. (2019, 22 februari) Ibis/2018-03763
- Gerecht in eerste aanleg van Aruba. (2019, 22 februari) Ibis/2018-03769
- Gerecht in eerste aanleg van Aruba. (2019, 22 februari) Ibis/2018-03761
- Gerecht in eerste aanleg van Aruba. (2019, 22 februari) Ibis/2018-03927
- Gerecht in eerste aanleg van Aruba. (2019, 22 februari) Ibis/2018-03762
- Gerecht in eerste aanleg van Aruba. (2019, 22 februari) Ibis/2018-03764
- Gerecht in eerste aanleg van Aruba. (2019, 22 februari) Ibis/2017-04635
- Gerecht in eerste aanleg van Aruba. (2019, 22 februari) Ibis/2017-04298
- Gerecht in eerste aanleg van Aruba. (2019, 22 februari) Ibis/2017-08680

Overheidsbronnen:

- Algemene Rekenkamer Aruba (2004) *Onderzoek naar het Fondo Desaroyo Nobo San Nicolas*. Geraadpleegd op 16 maart 2021, van <https://www.overheid.aw/document.php?m=55&fileid=9977&f=d3f815b6541c9bdb49794577be5668db&attachment=0&c=14287>
- Centrale Bank van Aruba (2018) *corruptie survey*. Geraadpleeg op 15 januari 2021, van <https://www.cbaruba.org/cba/manageArticle.do?dispatch=view&id=1105>
- Centrale Bank van Aruba (2019) *corruptie survey*. Geraadpleeg op 15 januari 2021, van <https://www.cbaruba.org/cba/manageDocument.do?dispatch=view&id=5317>
- Centrale Bank van Aruba (2020) *corruptie survey*. Geraadpleeg op 15 januari 2021, van <https://www.cbaruba.org/cba/manageDocument.do?dispatch=view&id=5620>.
- Nederlandse overheid (2011) *Aanwijzing opsporing en vervolging ambtelijke corruptie in Nederland*. Geraadpleeg op 18 januari 2021, van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0030298/2011-08-01>.
- Openbaar ministerie Aruba (2019) *Requisitoir onderzoek Ibis*. Geraadpleeg op 29 januari 2021, van <http://deugdelijkbestuuraruba.org/wp-content/uploads/2019/10/REQUISITOIR-IBIS-1.pdf>.
- Openbaar Ministerie Nederland (2016) *Feitenrelaas Vimpelcom*. Geraadpleegd op 11 juni 2021, van <https://www.om.nl/documenten/publicaties/fp-hoge-transacties/feitenrelaas/map/feitenrelaas-vimpelcom>.
- Rijksoverheid (2017) *Eerlijk zakendoen zonder corruptie*. Geraadpleeg op 1 maart 2021, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2017/01/19/eerlijk-zakendoen-zonder-corruptie>
- United Nations (2003) *Convention Against Corruption*. Geraadpleeg op 5 januari 2021, van <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC/>.

Internetbronnen:

- *Arubaanse oud-minister Paul Croes krijgt vier jaar cel om corruptie* (2019, 22 februari) Geraadpleegd op 18 december 2020, van <https://www.nu.nl/buitenland/5757534/arubaanse-oud-minister-paul-croes-krijgt-vier-jaar-cel-om-corruptie.html>.
- *Italiaanse justitie eist forse celstraffen in corruptiezaak Shell* (2020, 21 juli) Geraadpleegd op 26 februari 2021, van <https://www.trouw.nl/economie/italiaanse-justitie-eist-forse-celstraffen-in-corruptiezaak-shell~bbbaf1a4/>.
- *Steekproefcalculator* (2021) Geraadpleegd op 3 mei 2021, van <https://www.steekproefcalculator.com/steekproefcalculator/>
- *Vrijspraak voor Arubaanse ex-premier* (2008, 12 maart) Geraadpleegd op 16 maart 2021, van <https://www.trouw.nl/nieuws/vrijspraak-voor-arubaanse-ex-premier~be544b11/>

Bijlagen

1. Uitwerking interview Wouter Gerretschien, Officier van justitie
2. Enquête resultaten algemeen
3. Enquête resultaten actieve omkopers
4. Uitwerking interview actieve omkoper 1
5. Uitwerking interview actieve omkoper 2
6. Overzicht reacties panel op stellingen

Bijlage 1

Uitwerking interview Wouter Gerretschen
Officier van justitie

Interview Officier van justitie Wouter Gerretschien

23-2-2021

V: Wat is het beleid van het OM Aruba wat betreft vervolging van actieve omkoping?

A: Er staat niks op papier. Naar mijn idee gaan wij ergens achteraan als we een redelijk vermoeden van schuld hebben. Bijvoorbeeld onderzoek Kinikini: dat is betrekkelijk klein maar hebben we meteen op ingezet. Dat ging om de verkoop of eigenlijk verhuur van politie portofoons aan journalisten.

Ik zou wel zeggen dat de nadruk in de vervolging van omkoping ligt op de ambtenaren. Dat zie je duidelijk in Ibis. Daarin is minister Croes het zwaarst aangepakt voor omkoping en ook voor deelname aan een criminele organisatie samen met een aantal ambtenaren van zijn ministerie. Ook is hij vervolgd voor deelname aan een criminele organisatie samen met een aantal tramitadors (personen die voor anderen werkvergunningen regelen). Die tramitadors hebben wat hogere straffen gekregen maar al die bedrijfjes zijn er genadig vanaf gekomen. Dat kwam ook omdat 1 van de verdachten van actieve omkoping zware privéomstandigheden had in die periode waarop de eis is aangepast naar 5000 AWG boete waarvan 2500 AWG voorwaardelijk. De rechter is daar toen in meegegaan en heeft alle bedrijven diezelfde straf opgelegd.

Maar ja, ik snap het ook wel van die ondernemers. Als je kijkt bij Croes, als je niet betaalde kreeg je gewoon geen werkvergunning voor je personeel. En als je dan erg omhoog zit, tja dan begrijp ik het wel.

V: Is dit beleid afgestemd met OM Curacao / Sint-Maarten / Bonaire? Of Nederland?

A: Nee er is geen overleg over vervolgingsbeleid tussen de eilanden.

V: Hoe is dit beleid tot stand gekomen?

A: Onderling overleg tussen de zaaksofficieren en daarnaast afstemming met PG, HOvJ en rechercheofficier (in het geval van Ibis was de rechercheofficier ook een van de zaaksofficieren).

V: Speelt de aanwijzing opsporing en vervolging ambtelijke corruptie een rol?

A: Aanwijzingen van het Nederlandse College van Procureurs-Generaal gelden op Aruba niet, maar vaak lezen we ze wel ter inspiratie en worden ze naar analogie toegepast. Nu ik hem zo lees hanteren wij wel min of meer dezelfde criteria, vooral hoe vaak het is voorgekomen en hoe actief de ondernemer zelf in het geval was. Hier wordt echter gesproken over opportuniteit van vervolging. Op Aruba ligt die drempel heel laag, namelijk bij het vermoeden van een strafbaar feit. In kleine gevallen zouden ambtenaarrechtelijke maatregelen ook mogelijk kunnen zijn. Maar bij echte omkoping wordt hier altijd wel strafrechtelijk vervolgd.

Het initiatief tot de gift staat hier, dat is interessant. Dat lag bij Ibis heel duidelijk bij Croes. Als je een negatieve verklaring had kreeg je onaangekondigd bezoek van Feliciano: "ik kan het voor u regelen". Ook interessant is dat er staat dat het uitgangspunt is dat een ontnemingsvordering wordt ingesteld. Dat hebben we ook gedaan in Ibis. We konden wel merken dat dit hier niet vaak gebeurt aan de reactie en vragen van de advocaten.

Maar kijk, een aanwijzing in Nederland wordt geschreven om alle 800 officieren en advocaten-generaal te bereiken. Hier is het veel kleinschaliger, de PG stuurt door tussenkomst van de hoofdofficier de officieren in corruptiezaken direct aan. De PG geeft voor ieder LR-onderzoek opdracht en in gevallen waarbij ministers worden vervolgd, wijst hij de officier aan die namens hem die zaak voert. Hier is het dus niet nodig. Daarnaast is een aanwijzing pseudowetgeving en de verdachte kan zich daarop beroepen. Je moet je afvragen of je dat wel wilt.

V: Hoe wordt de strafeis bepaald?

A: Aansluiting bij jurisprudentie. We kijken naar straffen die in vergelijkbare zaken zijn opgelegd. Daarbij kijken we zowel naar zaken uit de West, als ook naar zaken uit Nederland.

V: Is het beleid naar aanleiding van de ervaring bij Ibis veranderd?

A: Nou ja in het geval van Muscari ga ik actieve omkopers wel een transactie aanbieden gezien de strafmaat bij Ibis. Als alleen een boete opgelegd wordt, kan ik dat zelf ook regelen met een transactie of voorwaardelijk sepot, dan hoeft ik het rechterlijk systeem niet te belasten.

V: En wat betreft de signaalfunctie van vervolging?

A: Ja dat is minder bij transigeren, maar het kan wel. Je kunt de transactie in de vorm van een voorwaardelijk sepot gieten. De voorwaarden worden dan dat een geldbedrag wordt betaald en dat de verdachte akkoord gaat met het publiceren van een persbericht van het OM over de zaak. Nou ging het in Ibis wel om first offenders, met slechts 1 of een aantal vergunningen die zo verkregen zijn en misschien niet eens op eigen initiatief. Tja, de rechter zegt geldboete. Wij dachten er natuurlijk wel anders over, de strafeis was immers hoger.

Bij onderzoek Avestrus ligt het wel weer anders bij de actieve omkopers. Bij die erfpachtgronden gaat het om enorme bedragen. Dan is transigeren niet aan de orde of als wel dan zeker in de openbaarheid.

V: Is de vervolging van actieve omkopers effectief als het gaat om bestrijding van corruptie?

A: Ja ik denk het wel. Een van de advocaten bij Ibis vertelde mij bijvoorbeeld dat na de andere grote corrupte zaak op het eiland, de Fondo-zaak, de verzoekjes tot donaties aan politici en politieke partijen drastisch waren afgenomen. Mensen schrikken wel van zo'n zaak. En wat betreft de ondernemers: die kunnen zich dan ook verschuilen bij een verzoek om een steekpenning, zo van " ja, ik durf het niet aan, je weet hoe het OM is".

In de rechtszaak bij Ibis zag ik ook wel angst bij de ondernemers. Bang om in de pers te komen en hun reputatie te verliezen.

V: Zou de effectiviteit van het beleid vergroot kunnen worden? Bijvoorbeeld samenwerking met ketenpartners? Sancties buiten het strafrecht?

A: Wat er in ieder geval zou moeten gebeuren is dat er wetgeving moet komen dat politici donaties alleen mogen ontvangen binnen een stichting en dat ze een accountantsverklaring moeten overleggen met betrekking tot de rechtmatigheid van de uitgaven van die stichting. De Centrale

Bank Aruba zou hierop kunnen toezien. Bij schendingen zou in overleg tussen CBA en OM moeten worden bepaald of iets strafrechtelijk of bestuursrechtelijk aangepakt wordt.

Specifiek gericht op de actieve omkoping zou je bijvoorbeeld nog met een zwarte lijst kunnen werken van bedrijven die in aanraking gekomen zijn met omkoping en dan niet meer in aanmerking kunnen komen voor overheidsopdrachten. Wellicht dat hier al iets over omschreven staat in de comptabiliteitsverordening. AB1989 nr. 072 Comptabiliteitsverordening 1989.

Eventueel zou je fiscaalrechtelijk nog iets kunnen doen maar ik weet niet of je daar corruptie mee tegenhoudt.

V: 7% van de Arubaanse ondernemers zegt geen steekpenningen te betalen uit angst voor vervolging. Is dat relevant voor het bepalen van het beleid?

A: Dat is betrekkelijk weinig maar het is ook logisch. Er zijn nog maar weinig zaken van actieve omkoping voor de rechter gekomen terwijl iedereen weet wat er gebeurt. De pakkans voelt dan ook erg klein.

V: 79% van alle ondernemers en 67% van ondernemers die ooit een steekpenning betaald hebben vinden het betalen van een steekpenning fout. Is dat relevant voor het beleid?

A: Dat verbaast me op zich niet. Ik denk dat veel ondernemers het liever niet doen maar zich gedwongen voelen om er aan mee te werken. Je hebt een concurrentieachterstand als je weigert om eraan mee te werken.

V: 69% van alle ondernemers en 58% van ondernemers die ooit een steekpenning betaald hebben vinden dat actieve omkopers een sanctie moeten krijgen. Is dat relevant voor het beleid?

A: Raar dat verschil. Wel vinden dat het gedrag fout is, maar dat er geen sanctie moet volgen.

V: 58% van alle ondernemers en 42% van ondernemers die ooit een steekpenning betaald hebben vinden dat actieve omkopers vervolgd moeten worden. Is dat relevant voor het beleid?

A: Op zichzelf interesseert het me niet wat zij ervan denken. Ik vind dat ik het moet aanpakken. En blijkbaar de meerderheid ook, dus in die zin steunt het wel om actieve omkoping te vervolgen.

Bijlage 2

Enquête resultaten algemeen

Q1. How long does your company exist?

Answer Choices	Responses
0-1 year	14,43% 44
2-5 years	30,82% 94
6-10 years	14,75% 45
> 10 years	40,00% 122
	305
	1

Answered
Skipped

Q2. In what industry are you active?

Answer Choices	Responses
Horeca	8,55% 26
Tourism	8,88% 27
Retail	12,17% 37
B2B	4,28% 13
Real estate	4,61% 14
Construction	8,22% 25
Services	34,87% 106
Different	18,42% 56
	304
	2

Answered
Skipped

Respondents

Response Date	Different
1 Apr 07 2021 06:40 PM	Electrical installation
2 Feb 01 2021 09:45 PM	Healthcare
3 Jan 30 2021 06:49 AM	Music industry
4 Jan 29 2021 06:26 PM	snacks
5 Jan 29 2021 06:04 PM	daycare
6 Jan 27 2021 06:44 PM	Gallery -Restaurant

7 Jan 27 2021 04:19 PM	Agriculture
8 Jan 27 2021 02:37 PM	medical
9 Jan 27 2021 02:18 PM	Groothandel
10 Jan 27 2021 02:13 PM	Doctorspractice
11 Jan 27 2021 01:27 PM	Corporate Gifting
12 Jan 27 2021 01:04 PM	Financial
13 Jan 21 2021 04:24 PM	Peuterschool
14 Jan 21 2021 09:54 AM	Sports
15 Jan 20 2021 09:33 PM	Education
16 Jan 20 2021 08:12 PM	Agriculture
17 Jan 20 2021 07:17 PM	church
18 Jan 20 2021 11:09 AM	Consulting business
19 Jan 19 2021 11:03 PM	Aviation/Logistics
20 Jan 19 2021 10:02 PM	Medical
21 Jan 19 2021 09:38 PM	Alternative mental, emotional, psychological healthcare
22 Jan 19 2021 07:13 PM	Live events
23 Jan 19 2021 07:09 PM	Educashon online
24 Jan 19 2021 05:37 PM	Bakery
25 Jan 19 2021 05:30 PM	Education
26 Jan 19 2021 04:06 PM	Sustainability
27 Jan 19 2021 04:05 PM	Private education
28 Jan 19 2021 03:29 PM	Sport
29 Jan 19 2021 03:10 PM	Handmade cosmetics
30 Jan 19 2021 03:09 PM	financial services
31 Jan 19 2021 03:06 PM	Distributor of Chocolate
32 Jan 19 2021 02:59 PM	Tax & Finance
33 Jan 19 2021 02:28 PM	Wholesale
34 Jan 19 2021 02:28 PM	Gaming
35 Jan 19 2021 02:23 PM	Trust services
36 Jan 19 2021 02:22 PM	Day care
37 Jan 19 2021 02:20 PM	Agriculture

38	Jan 19 2021 02:16 PM	Education / Entertainment
39	Jan 19 2021 02:12 PM	consultancy
40	Jan 19 2021 02:07 PM	media
41	Jan 19 2021 02:04 PM	Yoga & Exercise
42	Jan 19 2021 02:01 PM	Signs and advertising
43	Jan 19 2021 01:58 PM	Media & entertainment
44	Jan 19 2021 01:57 PM	finance
45	Jan 19 2021 01:49 PM	Entertainment
46	Jan 19 2021 01:44 PM	Legal Services
47	Jan 19 2021 01:35 PM	Energetic & Quantum Mentor
48	Jan 19 2021 01:34 PM	Land surveying & Civil Engineering
49	Jan 19 2021 01:34 PM	Cultural
50	Jan 19 2021 01:32 PM	Healthcare
51	Jan 19 2021 01:29 PM	Dotacion escolar y empresarial y venta de ropa deportiva
52	Jan 19 2021 01:27 PM	Broadcast Tourism TV
53	Jan 19 2021 01:25 PM	Consultancy
54	Jan 19 2021 01:24 PM	Upholstery
55	Jan 19 2021 01:21 PM	Accounting and Tax Consulting
56	Jan 19 2021 01:17 PM	Electrical installation

Q3. How many employees do you have?

Answer Choices	Responses
Just me	124
2-5	93
6-10	29
11-20	18
21-40	11
41-60	5
>60	23
	303
	3

Answered

Skipped

Q4. What is your country of birth?

Answer Choices	Responses
Aruba	183
Netherlands	54
Colombia	11
Venezuela	12
US	2
China	1
Suriname	2
Dominican Republic	4
Curacao	13
Different	23
	305
	1

Answered
Skipped

Respondents	Response Date	Different
	1 Mar 26 2021 04:05 PM	Belgium
	2 Jan 27 2021 08:40 PM	Romania
	3 Jan 27 2021 05:08 PM	Taiwan
	4 Jan 27 2021 02:13 PM	Belgium
	5 Jan 27 2021 02:10 PM	Jamaica
	6 Jan 26 2021 03:36 PM	peru
	7 Jan 23 2021 03:09 PM	Bonaire
	8 Jan 21 2021 02:36 AM	GUA
	9 Jan 20 2021 12:22 AM	Bonaire
	10 Jan 19 2021 08:15 PM	Canada
	11 Jan 19 2021 04:22 PM	Mexico
	12 Jan 19 2021 03:29 PM	Peru
	13 Jan 19 2021 02:59 PM	Jamaica
	14 Jan 19 2021 02:31 PM	Switzerland
	15 Jan 19 2021 02:28 PM	Jamaica

16 Jan 19 2021 02:03 PM	Bonaire
17 Jan 19 2021 01:55 PM	Brazil
18 Jan 19 2021 01:47 PM	xxx
19 Jan 19 2021 01:40 PM	Switzerland
20 Jan 19 2021 01:38 PM	India
21 Jan 19 2021 01:28 PM	Argentina
22 Jan 19 2021 01:22 PM	Peru
23 Jan 19 2021 01:22 PM	Jamaica

Q5. Are you a member of a political party on Aruba?

Answer Choices	Responses
Yes	14 4,58%
No	292 95,42%
	306
	0

Answered
Skipped

Q6. Did you ever participate in a raffle, ticket sale, collection of goods of a political party or Minister?

Answer Choices	Responses
Never	199 65,03%
Once or twice	73 23,86%
On a regular basis	22 7,19%
Often	12 3,92%
	306
	0

Answered
Skipped

Q7. Were you ever present at a political event?

Answer Choices	Responses
Never	165 54,10%
Once or twice	118 38,69%
On a regular basis	14 4,59%
Often	8 2,62%

Answered 305
Skipped 1

Q8. Did you ever make a donation to a political party / political figure?

Answer Choices	Responses
Yes	50 16,39%
No	255 83,61%
	305
	1

Q9. Do you have personal contact with Ministers or civil servants in influential positions?

Answer Choices	Responses
Never	143 46,89%
Once or twice	111 36,39%
On a regular basis	34 11,15%
Often	17 5,57%
	305
	1

Q10. Are your business activities dependent on decisions of the government?

Answer Choices	Responses
Not	149 48,69%
A little	92 30,07%
Quite a bit	38 12,42%
Strongly	27 8,82%
	306
	0

Q11. Relating to what government organisation (more answers possible):

Answer Choices	Responses
----------------	-----------

ELMAR	32,73%	36
WEB	32,73%	36
DIP	49,09%	54
DPL	30,91%	34
DOW	40,91%	45
Minister	60,00%	66
Different (please explain)		44
		110
		196

Answered
Skipped

Respondents	Response Date	Different (please explain)
	1 Mar 13 2021 12:59 PM	Kia, DVG, SKOA
	2 Feb 09 2021 12:42 AM	ATA
	3 Feb 05 2021 01:25 PM	Health and Social Affairs
	4 Feb 01 2021 09:46 PM	Iva and dvg
	5 Jan 28 2021 12:42 PM	electrical installation inspection
	6 Jan 28 2021 11:27 AM	DIMAS
	7 Jan 27 2021 06:26 PM	Property and indirect market purchase influence
	8 Jan 27 2021 02:20 PM	Select friends
	9 Jan 27 2021 12:59 PM	Other
	10 Jan 22 2021 06:22 PM	Dimas
	11 Jan 22 2021 04:17 PM	Departamento di impuesto aruba
	12 Jan 20 2021 09:35 PM	Department of Education
	13 Jan 20 2021 08:13 PM	Landbougrond verdeling
	14 Jan 20 2021 01:49 PM	Department economic affairs
	15 Jan 20 2021 11:15 AM	External factors government decisions regarding doing business in Aruba/ Covid- rules and regulations
	16 Jan 20 2021 11:10 AM	DIMP
	17 Jan 20 2021 04:29 AM	DWJZ
	18 Jan 20 2021 01:34 AM	Central Bank
	19 Jan 19 2021 08:17 PM	DTP

20 Jan 19 2021 06:03 PM	DIMP
21 Jan 19 2021 05:47 PM	Douane
22 Jan 19 2021 04:37 PM	How to promote healthy tourism development so ATA, AHATA etc
23 Jan 19 2021 04:07 PM	DIMP
24 Jan 19 2021 03:18 PM	No laws and regulations applicable to the service I give (security)
25 Jan 19 2021 03:00 PM	DIMP
26 Jan 19 2021 02:58 PM	Lotto
27 Jan 19 2021 02:30 PM	Donations made to both political parties during elections
28 Jan 19 2021 02:29 PM	Customs and duties policy
29 Jan 19 2021 02:21 PM	Relating to general decisions and there business implications
30 Jan 19 2021 02:17 PM	Serlimar
31 Jan 19 2021 02:13 PM	what is relating.....????? to what????
32 Jan 19 2021 02:10 PM	Tax department
33 Jan 19 2021 02:09 PM	Tax department
34 Jan 19 2021 02:06 PM	Marisol Tromp is a client of mine so only contact within my professional setting
35 Jan 19 2021 02:03 PM	Transportation
36 Jan 19 2021 02:02 PM	None (yo man I don't understand this part of the survey, what do you mean by the question below? which procedure are you talking about? what decision?)
37 Jan 19 2021 01:47 PM	douane
38 Jan 19 2021 01:46 PM	BIE;
39 Jan 19 2021 01:43 PM	property sales
40 Jan 19 2021 01:34 PM	Licences
41 Jan 19 2021 01:31 PM	DIMAS
42 Jan 19 2021 01:28 PM	DVG
43 Jan 19 2021 01:23 PM	DIMP
44 Jan 19 2021 01:20 PM	Only clowns and refusing to communicate

Q12. Is the procedure around this decision predictable (clear rules and regulations)?

Answer Choices	Responses
Not	70
A little	34
Quite a bit	25
Strongly	10
	139
	167

Answered
Skipped

Q13. Is the procedure labor intensive for your organisation?

Answer Choices	Responses
Not	34
A little	36
Quite a bit	45
Strongly	25
	140
	166

Answered
Skipped

Q14. Can you take action against an undesirable decision?

Answer Choices	Responses
Yes	37
No	63
I don't know	39
	139
	167

Answered
Skipped

Q15. In what way? (more answers possible)

Answer Choices	Responses
Resubmit application	6
Make an objection to the same government organization	18
Make an objection to a different government organization	3

17,14%
51,43%
8,57%

Request permission or exemption from the Minister	14,29%	5
Take judicial action	54,29%	19
I don't know	8,57%	3
Different (please explain)	5,71%	2
		35
		271

Answered
Skipped

Respondents	Response Date	Different (please explain)
1	Jan 19 2021 11:06 PM	Standard Operating Procedure: Pay!
2	Jan 19 2021 02:03 PM	Submitting, communicating with departments

Q16. EXPLANATION: Civil service bribery can take many forms. You can think of anything between promising to vote for someone if your application for a license is approved, up until paying a Minister in order to obtain a major government project. Also possible is that the government refrains from certain behavior if something is done in return. Crucial aspect is that it requires desired behavior by the government in exchange for something in return from the citizen / company. Have you ever been asked for something in return for desired government behavior?

Answer Choices	Responses
Never	80,51%
Once or twice	14,71%
On a regular basis	3,31%
Often	1,47%
	272
	34

Answered
Skipped

Q17. Have you ever felt pressured to give something in return for desired government behavior?

Answer Choices	Responses
Never	76,19%
Once or twice	17,22%
On a regular basis	3,66%
Often	2,93%
	208
	47
	10
	8

Answered 273
 Skipped 33

Q18. What did this pressure consist of? (more answers possible)

Answer Choices	Responses
Fear of harming the relationship	24,62%
The timing of the request for "a favor"	35,38%
The way the request was made	33,85%
Fear of jeopardizing projects or pending applications	50,77%
The minister or public servant directly referred to the dependent relationship	12,31%
Threat that refusal would have consequences	43,08%
Different (please explain)	3,08%
	65
	241

Answered 65
 Skipped 241

Respondents	Response Date	Different (please explain)
	1 Jan 19 2021 03:23 PM	The competition in my business world is very unfair because of the "free enterprise" and the absence of laws and regulations concerning the security service.
	2 Jan 19 2021 02:23 PM	When you are in business, you cannot afford to make any enemies of people that you will be dependant on for: permits, business licensing, tax issues, other permissions or requests. In Aruba all decisions take place at the minister level, or at least they are aware of them.

Q19. Have you ever given something in return for desired government action?

Answer Choices	Responses
Never	92,91%
Once or twice	7,09%
	249
	19

Answered 249
 Skipped 19

On a regular basis	0,00%	0
Often	0,00%	0
		268
		38

Answered
Skipped

Q20. How long ago did this situation take place? (In case of multiple events, think of the last event in answering the question)

Answer Choices	Responses	
In the last year	15,38%	2
1-2 years ago	23,08%	3
3-5 years ago	15,38%	2
6-10 years ago	23,08%	3
> 10 years ago	23,08%	3
		13
		293

Answered
Skipped

Q21. What did you give in return of desired government behavior? (more answers possible)

Answer Choices	Responses	
Money	30,77%	4
Goods	38,46%	5
Donation	46,15%	6
Discount on my product / services	53,85%	7
Payment to a third party on behalf of the political party or Minister.	7,69%	1
Promiss to vote for the politician	15,38%	2
Different (please explain)	15,38%	2
		13
		293

Answered
Skipped

Respondents	Response Date	Different (please explain)
-------------	---------------	----------------------------

Departments, ministers etc, ask for what they want: buy a raffle book, give me a good deal on this, etc.. you have to be very careful saying no as they remember who said no and dont consider them favorable or friends.

1 Jan 19 2021 02:31 PM

automobiles for campaign & raffle tickets & BBQs etc

2 Jan 19 2021 02:04 PM

Q22. What was your motive to give something in return for desired government behavior? (more answers possible)

Answer Choices	Responses
To gain a government project	2
To get my application / request approved	4
To get the right of use to a piece of land	1
To receive a permit / license	3
To get a civil servant / Minister to act a certain way	3
More business succes	3
Because my competition does as well	4
Fear to hurt my business	5
It is not a problem to me	0
It is part of doing business on Aruba	5
Different (please explain)	1
	13
	293

Answered
Skipped

Respondents	Response Date	Different (please explain)
	1 Jan 19 2021 03:46 PM	After I received permit for a live-in maid I was told that I was expected to make a donation to a carnival group. Sadly I did it.

Q23. What was you motive NOT to give something in return of desired government behavior? (more answers possible)

Answer Choices	Responses
Against my morals	154
	65,53%

Fear to hurt the image of my company	11,91%	28
Fear for prosecution	7,23%	17
Fear to have to pay over and over if I start paying	6,81%	16
Refusing does not hurt me / my company	12,77%	30
Not applicable	26,81%	63
Different (please explain)	5,11%	12
		235
		71

Answered
Skipped

Respondents	Response Date	Different (please explain)
	1 Jan 28 2021 12:31 PM	Never asked to do so. No contact with government officials
	2 Jan 27 2021 01:14 PM	I pay allot on taxes already
	3 Jan 21 2021 09:57 AM	Fear to hurt the image of my family Everything I own and achieved, I did it without of the help of a 'padrino'(godfather). Not having political tights helps a lot. You might have to fight against stronghold, but i'm not a person who will let fear paralyze me! That's why I don't believe in having political ties !!!
	4 Jan 20 2021 10:00 AM	I don't feel threatened by the government, and I trust in myself, that no matter what could happen, I know that I act correctly and therefore will always find a way (doing the right thing) - no matter how hard it could possibly become for me. We don't do that Never been asked never was and will be in that position
	5 Jan 19 2021 10:04 PM	
	6 Jan 19 2021 03:43 PM	
	7 Jan 19 2021 03:41 PM	
	8 Jan 19 2021 03:21 PM	
	9 Jan 19 2021 02:51 PM	noot gedaan dus waarom zou ik eraan beginnen?
	10 Jan 19 2021 02:13 PM	cus fuck em, that's why...
	11 Jan 19 2021 01:35 PM	I do not take part in politics
	12 Jan 19 2021 01:29 PM	Once you give it will becomes a habbit

Q24. Do you know of fellow entrepreneurs that have been asked for something in return for a desired government behavior?

Answer Choices	Responses
None	105
A few	44,68%
Multiple	92
Many	39,15%
	9,79%
	6,38%
Answered	235
Skipped	71

Q25. Do you know if fellow entrepreneurs ever gave something in return for desired government behavior?

Answer Choices	Responses
None	103
A few	43,83%
Multiple	42,13%
Many	8,94%
	5,11%
Answered	235
Skipped	71

Q26. Do you think the behaviour of business owners that do give something in return is wrong?

Answer Choices	Responses
Yes	183
No	4
Depends on government behavior and what is given in return	30
I don't know	17
Answered	234
Skipped	72

Q27. Do you think they should be sanctioned (for example a fine)?

Answer Choices	Responses
Yes	160
	68,38%

	3,85%	9
NO		
Depends on government behavior and what is given in return	19,23%	45
I don't know	8,55%	20
Answered		234
Skipped		72

Q28. Do you think they should be prosecuted?

Answer Choices	Responses
Yes	57,26%
No	9,83%
Depends on government behavior and what is given in return	21,79%
I don't know	11,11%
Answered	234
Skipped	72

Q29. Are you prepared to discuss this topic further? If yes please provide your contact details below. (if not scroll down)Your details will only be known to the thesis writer and your name or company will not appear in the thesis.

Q30. If there is anything you would like to add that is not (sufficiently) discussed in this survey, please use the space below.if not please click "DONE" for the end of this survey. Thank you very much for your time and effort!

Answered	37
Skipped	269

Respondents	Response Date	Responses
	1 Feb 05 2021 02:16 PM	Corruption is not present in ministers or employees close to ministers. In the different positions of government there are people who ask for "favors" in exchange for rendering their service or making the procedures transparent. It's a culture of corruption

add the question:
Do you consider bribery should be an option in everyday practice?

2 Feb 02 2021 09:29 PM

3 Jan 30 2021 09:17 PM

4 Jan 27 2021 04:34 PM

5 Jan 27 2021 03:22 PM

done

done

Mis info of "this or other goverment"

Zolang de wetgeving niet verandert gebeurt niets. Mensen met contacten hebben altijd voorrang.

suk6 met je thesis

6 Jan 23 2021 05:24 PM

7 Jan 21 2021 12:00 AM

I do not think corruption in government is any more or any less than for example the Netherlands or the US.

It is always convenient to know people in influential positions.

That does not mean you participate in corruption.

Success !!

8 Jan 20 2021 01:23 PM

9 Jan 20 2021 10:00 AM

I have witnessed bad behavior here in the worse ways especially from Department of Labor, DIMAS and its predecessor etc... I spent a lot of money on legal fees fighting over the first decade I was in business but I have never been asked for bribe or if I was I missed the question. Good luck with your thesis.

10 Jan 19 2021 10:56 PM

The questions following the question: do you think the behaviour of fellow entrepreneurs that do give something in return is wrong? says "they". I think it would be clearer to make the question complete and say who 'they' are. They, as in the politicians or government officials who ask or offer something to business owners for example, should also be fined and definitely prosecuted in my opinion. Both they then, the business owner and the politician.

Also, the reasons why people do these kind of things, could be interesting to ask about. A fine or prosecution by themselves, doesn't change human behaviour. Making people capable to respond to fear constructively for example, and let go of certain images that they have about people, now there is power of self-(governance).

Good luck to you, nice start to this very delicate issue!

11 Jan 19 2021 10:04 PM

I think its very important to clean up departments were one person is given a job after election and other employees of other party was already working there. Same with all the directors of the government companies being changed every time or being put on the side line with pay.

12 Jan 19 2021 09:28 PM

the government should be fined and prosecuted if they are demanding the bride, not the company that is doing the bride. a company should never have to be in a position to offer a bribe. they should be prosecuted only if it's written in the Aruban Law. That being said, there are 2 types of brides. either to get something that you NEED. or to get something that you WANT/DESIRE. the first should not exist, because, all the needs of the community should be taken care of by the government. when you bride because of a WANT/DESIRE, that comes out of greed, and should be punished.

13 Jan 19 2021 08:18 PM

All government needs to help people with out gift and people needs to work in name of progress and society ...

14 Jan 19 2021 05:52 PM

15 Jan 19 2021 05:42 PM

DONE

Three comments:

1. Many business owners and private citizens are forced to "give something" if they want to receive services that everyone has a right to receive. Many do so out of sheer frustration and against their wishes.

2. I once wanted to buy a property from a private citizen and wanted to have the property surveyed and the boundaries marked. The real estate broker approached the pertinent government agency and was told that there was a very long waiting list (months). But that the department head would be abroad the next Wednesday and that they could do it that day for a few hundred guilders. I ended up refusing that and not buying the property.

3. A tenant in a building tried to get a permit for a restaurant. He spent many hours and much effort trying to comply with all they asked. But they kept coming up with more and more requirements and after a lengthy period he was so frustrated he gave up.

16 Jan 19 2021 03:46 PM

Ik ben heel benieuwd naar de resultaten van dit onderzoek

17 Jan 19 2021 03:43 PM

I think that corruption is more from the people to the government, then the government to the people.

18 Jan 19 2021 03:22 PM

Your topic is very actual & necessary. Success!

19 Jan 19 2021 03:04 PM

I do know that politicians donated stuff to an elderly home, hoping to gain votes previous to elections.

20 Jan 19 2021 02:46 PM

Done

21 Jan 19 2021 02:33 PM

Asking if the business should be sanctioned or fines or prosecuted is questionable.
The fact remains there are 2 sets of people:
Those that give out of fear that if they dont then they will be prosecuted by those in power. and for businesses that have 30+ years in business it is very obvious, if you dont give then all projects will go to somewhere else, all receivables will not be honored, tax authorities will send you aanslaags with crazy calculations. And so you give because you don't want this outcome, the alternative is you leave the country or you close your businesses.
The second set of people are those that give because they are getting from the other door. So because we are freindly and you are making sure I get my property petitions, that the tax authorities are not coming after me, that the police dont give me problems, and that all government jobs and projects get sent my way I dont mind giving you a kickback.
So as you can see there is 2 very different categories, one is those that essentially do it out of fear and the other is more of a corrupt act.

22 Jan 19 2021 02:31 PM

The problem is not doing something in exchange for something else, we do that all the time since the beginning of our era. The problem is when that which is being exchanged is benefiting a few and hurting a majority without their consent. If a politician comes and tells me to vote for him so I can get a house and then once elected he blows up a market bubble on purpose so he and his people could gain absurd amounts of wealth on the suffering of families then they can go fuck themselves. But if a politician comes and tells me, hey you want that land to make your farm? ok, if you give those 100 kids classes for free I will give you that once I'm elected. This is also a bribe, right? but what's the difference? that the benefits are for all! if 100 kids get educated the politician does not gain money, he gains respect. The kids gain knowledge and love, and I get land to farm! (and land to farm is better than land to make apartments and rent). Those are my hippie 2 cents :P much love and success

23 Jan 19 2021 02:13 PM

24 Jan 19 2021 02:09 PM

25 Jan 19 2021 02:05 PM

Bribery outside of government, within other businesses done

the car rental industry depends on permits and it makes operation the business very difficult

26 Jan 19 2021 02:04 PM

The Central Bank should also be investigated as they have too much power that can be abused. They are not controlled by any authority and the government & particular minister appears to be oblivious to the negative impact that an intransparent functioning central bank has on economic development.

27 Jan 19 2021 02:03 PM

28 Jan 19 2021 01:57 PM

I want to get a copy at the end of this survey.

There is a lot of corruption going on here even a blind person can see that. It is all about friends and family regardless which political party is in power.

29 Jan 19 2021 01:50 PM

DIP giving away green land to friends and family

30 Jan 19 2021 01:48 PM

Bribe at Siad, I had to hire an accounting to make bezwaar schrift for the fine they collect from me from BBO, while the company never make any cent.

31 Jan 19 2021 01:42 PM

My company has participated in bidding, yet after the fact I received information that the bid was already destined to another company, but the department just needed to comply with bidding procedures.

32 Jan 19 2021 01:37 PM

It is a topic that is taboo. If we work hard enough and set the rules straight this can be avoided. Small companies tend to fall in the trap of the influence of others.

33 Jan 19 2021 01:37 PM

I believe that you cannot use standards of big countries to measure a small island like Aruba, nearly everybody knows or is related to a politician. For you to be able to see how things work here you should visit the households and see what is the first thing they ask for, no 1 a job in government, no 2 a piece of property and the list goes on, any politician as straight as they wish to be, would get 0 votes in this community if they would campaign based on party program, this will take generations to change. I would like to discuss this topic with you and give my overall view. I can explain both ways. I Use to work for the Gov of Aruba (33 years)

34 Jan 19 2021 01:36 PM

35 Jan 19 2021 01:30 PM

Bribing creates unfair competitions,
Sometimes i make proposals and does not get the
job base on some questions that were put to me.
Its not only in GOVERNMENT you find bribing Private
Sector as well.
Eg: the one who gives mentainace jobs,small
projects,
No

36 Jan 19 2021 01:29 PM

37 Jan 19 2021 01:23 PM

Bijlage 3

Enquête resultaten actieve omkopers

Q1. How long does your company exist?

Answer Choices	Responses
0-1 year	1 5,26%
2-5 years	5 26,32%
6-10 years	2 10,53%
> 10 years	11 57,89%
	Answered 19
	Skipped 0

Q2. In what industry are you active?

Answer Choices	Responses
Horeca	3 15,79%
Tourism	2 10,53%
Retail	1 5,26%
B2B	3 15,79%
Real estate	1 5,26%
Construction	0 0,00%
Services	5 26,32%
Different	4 21,05%
	Answered 19
	Skipped 0

Respondents

Response Date	Different
1 Jan 27 2021 02:18 PM	Groothandel
2 Jan 19 2021 07:13 PM	Live events
3 Jan 19 2021 03:29 PM	Sport
4 Jan 19 2021 02:07 PM	media

Q3. How many employees do you have?

Answer Choices	Responses
Just me	4
2-5	5
6-10	5
11-20	1
21-40	0
41-60	1
>60	3
	19
	0

Q4. What is your country of birth?

Answer Choices	Responses
Aruba	12
Netherlands	6
Colombia	0
Venezuela	0
US	1
China	0
Suriname	0
Dominican Republic	0
Curacao	0
Different	0
	19
	0

Q5. Are you a member of a political party on Aruba?

Answer Choices	Responses
Yes	0
No	19
	Answered 19
	Skipped 0

Q6. Did you ever participate in a raffle, ticket sale, collection of goods of a political party or Minister?

Answer Choices	Responses
Never	6
Once or twice	7
On a regular basis	4
Often	2
	Answered 19
	Skipped 0

Q7. Were you ever present at a political event?

Answer Choices	Responses
Never	4
Once or twice	11
On a regular basis	3
Often	1
	Answered 19
	Skipped 0

Q8. Did you ever make a donation to a political party / political figure?

Answer Choices	Responses
Yes	8
No	11
	Answered 19

Skipped 0

Q9. Do you have personal contact with Ministers or civil servants in influential positions?

Answer Choices	Responses
Never	10,53% 2
Once or twice	52,63% 10
On a regular basis	21,05% 4
Often	15,79% 3
Answered	19
Skipped	0

Q10. Are your business activities dependent on decisions of the government?

Answer Choices	Responses
Not	26,32% 5
A little	47,37% 9
Quite a bit	15,79% 3
Strongly	10,53% 2
Answered	19
Skipped	0

Q11. Relating to what government organisation (more answers possible):

Answer Choices	Responses
ELMAR	18,18% 2
WEB	18,18% 2
DIP	72,73% 8
DPL	45,45% 5
DOW	63,64% 7
Minister	72,73% 8

Different (please explain)

8

Answered

11

Skipped

8

Respondents

Different (please explain)

Response Date

1	Mar 13 2021 12:59 PM
2	Jan 22 2021 06:22 PM
3	Jan 20 2021 04:29 AM
4	Jan 20 2021 01:34 AM
5	Jan 19 2021 05:47 PM
6	Jan 19 2021 03:18 PM
7	Jan 19 2021 02:21 PM
8	Jan 19 2021 01:28 PM

Kia, DVG, SKOA

Dimas

DWJZ

Central Bank

Douane

No laws and regulations applicable to the service I give (security)

Relating to general decisions and there business implications

DVG

Q12. Is the procedure around this decision predictable (clear rules and regulations)?

Answer Choices

Responses

Not

42,86%

A little

14,29%

Quite a bit

28,57%

Strongly

14,29%

Answered

14

Skipped

5

Q13. Is the procedure labor intensive for your organisation?

Answer Choices

Responses

Not

14,29%

A little

28,57%

Quite a bit

28,57%

Strongly

28,57%

2

4

4

4

Answered 14
Skipped 5

Q14. Can you take action against an undesirable decision?

Answer Choices	Responses
Yes	4
No	7
I don't know	3

Answered 14
Skipped 5

Q15. In what way? (more answers possible)

Answer Choices	Responses
Resubmit application	1
Make an objection to the same government organization	2
Make an objection to a different government organization	1
Request permission or exemption from the Minister	3
Take judicial action	3
I don't know	0
Different (please explain)	0

Answered 4
Skipped 15

Q16. EXPLANATION: Civil service bribery can take many forms. You can think of anything between promising to vote for someone if your application for a license is approved, up until paying a Minister in order to obtain a major government project. Also possible is that the government refrains from certain behavior if something is done in return. Crucial aspect is that it requires desired behavior by the government in exchange for something in return from the citizen / company. Have you ever been asked for something in return for desired government behavior?

Answer Choices	Responses
Never	4 21,05%
Once or twice	11 57,89%
On a regular basis	2 10,53%
Often	2 10,53%
	Answered 19
	Skipped 0

Q17. Have you ever felt pressured to give something in return for desired government behavior?

Answer Choices	Responses
Never	1 5,26%
Once or twice	13 68,42%
On a regular basis	2 10,53%
Often	3 15,79%
	Answered 19
	Skipped 0

Q18. What did this pressure consist of? (more answers possible)

Answer Choices	Responses
Fear of harming the relationship	9 50,00%
The timing of the request for "a favor"	7 38,89%
The way the request was made	4 22,22%

Fear of jeopardizing projects or pending applications
 The minister or public servant directly referred to the dependent relationship
 Threat that refusal would have consequences
 Different (please explain)

55,56%
 16,67%
 50,00%
 11,11%
Answered 18
Skipped 1

Respondents

Response Date

Different (please explain)

The competition in my business world is very unfair because of the "free enterprise" and the absence of laws and regulations concerning the security service.

1 Jan 19 2021 03:23 PM

When you are in business, you cannot afford to make any enemies of people that you will be dependant on for: permits, business licensing, tax issues, other permissions or requests. In Aruba all decisions take place at the minister level, or at least they are aware of them.

2 Jan 19 2021 02:23 PM

Q19. Have you ever given something in return for desired government action?

Answer Choices

Responses

Never 0,00% 0
 Once or twice 100,00% 19
 On a regular basis 0,00% 0
 Often 0,00% 0
Answered 19
Skipped 0

Q20. How long ago did this situation take place? (In case of multiple events, think of the last event in answering the question)

Answer Choices

Responses

In the last year 15,38% 2

1-2 years ago	23,08%	3
3-5 years ago	15,38%	2
6-10 years ago	23,08%	3
> 10 years ago	23,08%	3
Answered		13
Skipped		6

Q21. What did you give in return of desired government behavior? (more answers possible)

Answer Choices	Responses	
Money	30,77%	4
Goods	38,46%	5
Donation	46,15%	6
Discount on my product / services	53,85%	7
Payment to a third party on behalf of the political party or Minister.	7,69%	1
Promiss to vote for the politician	15,38%	2
Different (please explain)	15,38%	2
Answered		13
Skipped		6

Respondents	Response Date	Response (please explain)
1	Jan 19 2021 02:31 PM	Departments, ministers etc, ask for what they want: buy a raffle book, give me a good deal on this, etc.. you have to be very careful saying no as they remember who said no and dont consider them favorable or friends.
2	Jan 19 2021 02:04 PM	automobiles for campaign & raffle tickets & BBQs etc

Q22. What was your motive to give something in return for desired government behavior? (more answers possible)

To gain a government project	Responses	2
	15,38%	

To get my application / request approved	30,77%	4
To get the right of use to a piece of land	7,69%	1
To receive a permit / license	23,08%	3
To get a civil servant / Minister to act a certain way	23,08%	3
More business succes	23,08%	3
Because my competition does as well	30,77%	4
Fear to hurt my business	38,46%	5
It is not a problem to me	0,00%	0
It is part of doing business on Aruba	38,46%	5
Different (please explain)	7,69%	1
Answered		13
Skipped		6

Respondents	Response Date	Different (please explain)
1	Jan 19 2021 03:46 PM	After I received permit for a live-in maid I was told that I was expected to make a donation to a carnival group. Sadly I did it.

Q23. What was you motive NOT to give something in return of desired government behavior? (more answers possible)	Responses	
Against my morals	53,85%	7
Fear to hurt the image of my company	15,38%	2
Fear for prosecution	0,00%	0
Fear to have to pay over and over if I start paying	23,08%	3
Refusing does not hurt me / my company	7,69%	1
Not applicable	23,08%	3
Different (please explain)	0,00%	0
Answered		13
Skipped		6

Q24. Do you know of fellow entrepreneurs that have been asked for something in return for a desired government behavior?

Answer Choices	Responses
None	0 0,00%
A few	6 46,15%
Multiple	3 23,08%
Many	4 30,77%
	Answered 13
	Skipped 6

Q25. Do you know if fellow entrepreneurs ever gave something in return for desired government behavior?

Answer Choices	Responses
None	0 0,00%
A few	8 61,54%
Multiple	3 23,08%
Many	2 15,38%
	Answered 13
	Skipped 6

Q26. Do you think the behaviour of business owners that do give something in return is wrong?

Answer Choices	Responses
Yes	8 61,54%
No	0 0,00%
Depends on government behavior and what is given in return	3 23,08%
I don't know	2 15,38%
	Answered 13
	Skipped 6

Q27. Do you think they should be sanctioned (for example a fine)?

Answer Choices	Responses
Yes	53,85%
NO	15,38%
Depends on government behavior and what is given in return	30,77%
I don't know	0,00%
	Answered 13
	Skipped 6

Q28. Do you think they should be prosecuted?

Answer Choices	Responses
Yes	38,46%
No	30,77%
Depends on government behavior and what is given in return	30,77%
I don't know	0,00%
	Answered 13
	Skipped 6

Q29. Are you prepared to discuss this topic further? If yes please provide your contact details below. (if not scroll down)Your details will only be known to the thesis writer and your name or company will not appear in the thesis.

Answer Choices	Responses
Name:	100,00%
Bedrijf:	0,00%
Adres:	0,00%
Adres 2:	0,00%
Plaats:	0,00%
	2
	0
	0
	0
	0

Land/provincie:
Postcode:
Land:
E-mail:
Phone number:

0,00%
0,00%
0,00%
100,00%
100,00%

Answered
Skipped

0
0
0
2
2
2
17

Q30. If there is anything you would like to add that is not (sufficiently) discussed in this survey, please use the space below. If not please click "DONE" for the end of this survey. Thank you very much for your time and effort!

Answered 3
Skipped 16

Respondents	Response Date	Responses
		Three comments:
		1. Many business owners and private citizens are forced to "give something" if they want to receive services that everyone has a right to receive. Many do so out of sheer frustration and against their wishes.
		2. I once wanted to buy a property from a private citizen and wanted to have the property surveyed and the boundaries marked. The real estate broker approached the pertinent government agency and was told that there was a very long waiting list (months). But that the department head would be abroad the next Wednesday and that they could do it that day for a few hundred guilders. I ended up refusing that and not buying the property.
1	Jan 19 2021 03:46 PM	

3. A tenant in a building tried to get a permit for a restaurant. He spent many hours and much effort trying to comply with all they asked. But they kept coming up with more and more requirements and after a lengthy period he was so frustrated he gave up.

Asking if the business should be sanctioned or fines or prosecuted is questionable. The fact remains there are 2 sets of people: Those that give out of fear that if they don't then they will be prosecuted by those in power: and for businesses that have 30+ years in business it is very obvious, if you don't give then all projects will go to somewhere else, all receivables will not be honored, tax authorities will send you a bill with crazy calculations. And so you give because you don't want this outcome, the alternative is you leave the country or you close your businesses. The second set of people are those that give because they are getting from the other door. So because we are friendly and you are making sure I get my property petitions, that the tax authorities are not coming after me, that the police don't give me problems, and that all government jobs and projects get sent my way I don't mind giving you a kickback. So as you can see there is 2 very different categories, one is those that essentially do it out of fear and the other is more of a corrupt act. the car rental industry depends on permits and it makes operation the business very difficult

2 Jan 19 2021 02:31 PM

3 Jan 19 2021 02:04 PM

Bijlage 4

Uitwerking interview actieve omkoper 1

Interview 19-4-2021

- Thank you very much for agreeing with this interview. I send you the survey results, what were your first thoughts?

The results were like I was expecting. In the past 10 years bribery has increased drastically. It is not Aruban culture to pay a bribe, but we are now familiar to the Latin-American culture. The reason for the increased bribery in government departments is that these departments do not function properly and people get desperate. The process of an application or request is not executed the way the law indicates. People get desperate and they get offered "I help you if you help me". The management of these departments is not good. Maybe it is a lack of control or manpower. The minister should work harder on getting a management team so that they can reduce the bribery.

- Do you think 6% of all entrepreneurs in Aruba ever paid a bribe is an accurate number?

As a business owner, you don't want to do it, you are forced to do it. If we don't do anything, the client will get mad, they don't see it is out of our hand. I think the real number should be a little higher, I really think so.

- Demographics sheet: "briber" company exist longer and has more employees. Is that true in your experience?

Yes. Also, I think service related companies are at risk in getting involved in a bribe. I am in the service business and I experience it often that clients tell me that they paid money to get a permit. Sometimes as high a 4000 florin. They pay it because they are scared.

Construction business as well, but that is more in relationship in winning a bid. Usually the owner is family of the politician.

I was surprised the percentage of Arubans is high compared to Colombian or Venezuelan. It is not our culture.

- Political relationships: "briber is not a member of a party but is more involved in politics." Is that accurate in your experience?

Yes this is totally how I experienced it. The business owner does not want to get involved so he is not a member of a political party. But the involvement in politics is for the business. Like making a donation, is to get something in return. And it is important to know people in some departments like Dimas, DPL, DIP, and Customs. Otherwise you can wait forever when you need something. You need to have your influence.

- Business dependency: "briber is more dependent of government and turns to minister for exemptions." Is that accurate in your experience?

That is not a surprise, really not. I do think that this is everywhere. Politics is dependent on business as well. It should not, but they see it as a give and take. Sponsor my campaign and I will give back once I am in the government.

- A quarter of all respondents ever felt pressured to pay a bribe. Of them, 43% even was threatened that refusal would have consequences. Is that accurate in your experience?

Yes, I also hear from clients that they were threatened.

- Bribes paid by Aruban business owners mostly consist of discount on products / services and donations. Is that accurate in your experience?

My experience is mostly cash money. But I also hear from clients who are store owners that the responsible government official comes to the store and takes what he wants and in exchange helps out.

- The motive for bribes paid by Aruban business owners ranges from “fear to hurt my business” to the more goal-oriented “to get my application approved”. Also a lot of business owners answered “it is part of doing business on Aruba” and “because my competition does as well”. Is that accurate in your experience?

I think the motive is to get things done. It doesn't matter how but it needs to be done.

- More than half of all Aruban business owners know another entrepreneur that ever paid a bribe. Of the group of “bribers” everyone knows another business owner that paid a bribe. Is that accurate in your experience?

That doesn't surprise me. When I talk to other business owners about this, I hear it is ok for them, it is not a problem. For me, it is frustrating. My competition is not another service agency, but the government department. My client simple reason what's cheaper and quicker. The government official can say pay this amount and you will have your permit in a week. I can only offer to do my work as quickly as possible but once it is handed in at the government, it is out of my hands. I do my job, pay my taxes but I cannot compete.

- Almost 80% of all respondents, and even 67% of the “bribers” say it is wrong to pay a bribe. Some respondents answers that is depends on the type of bribe and the action from the government, but virtually no one answered it is NOT wrong to pay a bribe. This should be a good base to combat active bribery together with Aruban business owners. What do you think should be done?

I agree, it is not right to pay a bribe. The government official should just do their job and they get a good salary to do it.

An anonymous tip line will be effective. But it is crucial that something is done with the tips.

For business owners, it is important to keep their good name. They have built it up over a long time but it can be gone quickly. If I look at the investigation Ibis, a lot of people didn't expect it. Many companies were affected and it will be the same with Avestrus. I do not think the Ibis case changed the view on bribery. People are more careful now but it still happens, because it is still necessary to get things done.

- Is prosecution part of the solution?

Yes. You are aware that what you are doing is wrong and you still do it. But the business owner and the government official should both be prosecuted.

Bijlage 5

Uitwerking interview actieve omkoper 2

Interview 2, 26-4-2021

- Thank you very much for agreeing with this interview. I send you the survey results, what were your first thoughts?

I was surprised so little people said they had experience with bribery. I was thinking about it, lot of people don't think certain things are corruption. They think it is a way of doing business, a way of politics. They don't realize it is not right.

- Do you think 6% of all entrepreneurs in Aruba ever paid a bribe is an accurate number?

No I think it is very low.

- Demographics sheet: "briber" company exist longer and has more employees. Is that true in your experience?

I don't know. My company is different than most companies I think. I own a car rental company. For each car I need a government permit. It is very painful. I am very much dependent on government in order to grow. I have requested new permits for 4 years now, and I have written many appeals and I called a lot. They tell me there is a moratorium but I see new companies that come into business, so how is that possible with a moratorium? It is horrible, every time I follow up they don't get back to me. And they act as if I'm doing something wrong and bothering them if I follow up.

- When following up, do you get offers like "I can help you if you help me"?

Not really when I call but at the yearly control when they check my insurance and permits I do. Just before they leave they tell me that their son's baseball team wants to travel and if I want to buy bbq tickets. Also just after I applied for permit renewal I get a request to sponsor 2 cars for the campaign. I experienced these things a lot, a lot of kids in baseball teams, shooting clubs, bike riding etc.

- Do you consider this an act of bribery?

I do. It is the timing of it. To ask me something like that when you control my administration. I don't know that person. It is not professional.

- Did you ever consider filing a complaint or go to the police?

Yes I did. I once went to the Bezwaaradvies Commissie LAR. I filed a complaint against the department of transportation. They do not reply to my permit request, they just tell me that they send a letter to the minister of transportation but if they don't receive an answer they cannot do anything. That is unbelievable. I have been waiting 4 years and they are not allowing me more cars. I went to the Bezwaaradvies Commissie in October 2019 and I have not heard back.

- Do you know if other countries have similar requirements?

I do not know. I don't think it is like this in the US. But it has always been so on Aruba.

- In your experience: does bribery take place more on a higher or on a lower level and can you give an example of both.

On both levels. On the higher level it is the minister of transportation that asks for 2 cars for the campaign and the lower level is the controller that asks for the bbq tickets or raffle for their kids sports club. It is very normal, I hear this from other car rental owners as well. They use the cars during the campaign and every single car rental company has sponsored this. You see it in the parade, all the V cars. They maybe don't see it as bribery but there is an obvious link between the request and the renewing of the permit.

- Political relationships: "briber is not a member of a party but is more involved in politics." Is that accurate in your experience?

Yes we are not a member of a party. I make the donation to whatever minister. I don't make a distinction, it is just business.

- Business dependency: "briber is more dependent of government and turns to minister for exemptions." Is that accurate in your experience?

For me the dependency is very much the case, for all car rental companies. Turning to the minister is not the case for me. I do not think that is the right way to do it. Of course I write a letter to the minister, but then I do not hear back. But I do not want to go to his office and kind of stalk him. I don't think that is right, not professional. I do wonder why those business owners have a close relationship with the minister.

- A quarter of all respondents ever felt pressured to pay a bribe. Of them, 43% even was threatened that refusal would have consequences. Is that accurate in your experience?

I think that is low. Every request means pressure. If you know they come every year to control your books and ask you something like that, you want to keep them on your good side. We are always very friendly and offer them coffee etc. Plus, I noticed that these guys sometimes even have trouble writing, they are very simple so how did they get this job? They must have connections so I want to keep them on my good side.

I have never been threatened, but I also never refused.

- Bribes paid by Aruban business owners mostly consist of discount on products / services and donations. Is that accurate in your experience?

Yes, it has been many request for raffles and tickets etc. I have been 10 years in the business.

- In your experience: does it matter which party is in government?

No, it is about the same with every government. For petitioning for permits it is about the same.

- The motive for bribes paid by Aruban business owners ranges from "fear to hurt my business" to the more goal-oriented "to get my application approved". Also a lot of business owners answered "it is part of doing business on Aruba" and "because my competition does as well". Is that accurate in your experience?

For us, we depend a lot on government. Our motive is not to mess up our chances.

- More than half of all Aruban business owners know another entrepreneur that ever paid a bribe. Of the group of "bribers" everyone knows another business owner that paid a bribe. Is that accurate in your experience?

Yes. It is not spoken openly about but whenever I ask another car rental owner if they heard anything about their permits I hear things like "I have a guy on the inside and he tells me blablabla". It is the only way. If you deal with the government there is no chance of knowing anything unless you know someone. They know that and take advantage of it.

- Almost 80% of all respondents, and even 67% of the "bribers" say it is wrong to pay a bribe. Some respondents answers that is depends on the type of bribe and the action from the government, but virtually no one answered it is NOT wrong to pay a bribe. This should be a good base to combat active bribery together with Aruban business owners. What do you think should be done?

I think the government apparatus should be cut in half. And they need to teach them how to work. Even the people that did know how to work stopped doing that since they were the only one. Nothing gets done, they can't lose their job anyway. The civil servants are mostly underqualified. They are to comfortable and don't see a need to improve themselves. They make things as easy as possible for themselves. Also, the procedures are unclear. People are relying on who they know too much. If I would know it takes 3 months and after that time I get a clear answer and a procedure how to move forward it would be different. Plus all that red tape they rely on, like a stamp on this document or a Kvk uitreksel that is not older than 3 months etc. They should just do their job, but nobody takes responsibility.

- Is prosecution part of the solution?

Yes I think companies should be called out. But remember, sometimes they don't have a choice. If I don't sponsor the 2 cars in the election I won't get my permit. It is either that or don't do business. I think getting the bribe should be prosecuted. But also the companies should be fined or reprimanded. I think if you pay to get something that is not your right to get in the first place you should be prosecuted. Car rental companies cannot grow if they don't pay a bribe, that is a different position. Usually I get my permits at the end of the 4 years, just before the election, if I pressure for it. Because they think if they help me then I will vote for them.

- Would something like a "klikline" help?

I don't think anybody would call. Aruba is so small. Even just going to the complaint department I got warnings from people around me.

Plus a lot of people do not see it as wrong. If I help you, you help me. A lot of people do not see corruption as it is. They just see it as a way of doing business. It is also hard to put your finger on it since procedures are not clear.

Bijlage 6

Overzicht reacties panel op stellingen

	In line	Not in line	Don't know	
1	3	1	4	38%
2	1	3	4	13%
3	6	1	1	75%
4	8			100%
5	6	1	1	75%
6	2	1	5	25%
7	6	1	1	75%
8	4	2	2	50%
9	6		2	75%
10	5	2	1	63%

1 6% of all business owners in Aruba ever paid a bribe.

2 A "briber" company exists longer and has more employees.

A "briber" is less likely to be a member of a political party but is much more involved in politics*.
*making a donation to a political party, being present at political events and/or participating in a raffle/ticket sale.

4 A "briber" is more likely to have personal contact with ministers or influential civil servants.

A "briber" company is more dependent on the government and is much more likely to turn to a minister in case a government agency turns down a request/application (75% vs. 14%).

A quarter of all business owners ever felt pressured to pay a bribe. Of them, 43% even were threatened that refusal to pay the bribe would have consequences.

Bribes paid by Aruban business owners mostly consist of discounts on products/services and donations.

The motive for bribery is twofold. On the one hand the business owner seem to have no other choice ("fear to hurt my business", "my competition does as well") and on the other hand, it seems to be a conscious choice to pursue their goals ("to get my application approved", "to get a permit/license", "to get a civil servant to act a certain way"). Also 38% answered "it is part of doing business on Aruba".

More than half of all Aruban business owners know another business owner that ever paid a bribe.

Of the group of "bribers" 100% knows another business owner that paid a bribe.

Most Aruban business owners say it is wrong to pay a bribe and that a sanction must follow. Even a big part of the group of "bribers" believe business owners who pay a bribe should be prosecuted.